

Univerzita Palackého v Olomouci
Právnická fakulta

Markéta Zídková

Vydědění a nepominutelný dědic

Diplomová práce

Olomouc 2016

Prohlašuji, že jsem diplomovou práci na téma „Vydědění a nepominutelný dědic“ vypracovala samostatně a citovala jsem všechny použité zdroje.

V Olomouci dne 6. prosince 2016

.....

Markéta Zídková

Na tomto místě bych ráda poděkovala vedoucímu mé diplomové práce JUDr. Václavu Bednářovi, Ph.D. za odborné vedení při psaní této práce, zejména za podnětné rady a připomínky, které mi při jejím psaní poskytl.

Obsah

Seznam použitých zkratk	5
Úvod	6
1 Obecně k institutu nepominutelného dědice.....	8
2 Neopomenutelný dědic dle OZ.....	10
2.1 Neopomenutelný dědic obecně a velikost povinného podílu	10
2.2 Neplatnost závěti a důsledky (ne)namítnutí neplatnosti závěti	11
2.3 Nedostatky právní úpravy s ohledem na výpočet povinného podílu	12
2.4 Započtení (tzv. kollace)	14
3 Nepominutelný dědic dle NOZ.....	18
3.1 Inspirační zdroje platné právní úpravy	18
3.2 Okruh nepominutelných dědiců.....	20
3.3 Postavení nepominutelného dědice.....	23
3.4 Práva nepominutelného dědice	25
3.4.1 Právo na povinný díl, příp. na jeho doplnění.....	25
3.4.2 Právo na nutnou výživu	28
3.4.3 Další práva nepominutelného dědice.....	30
3.5 Velikost povinného dílu a jeho výpočet	31
3.6 Započtení na povinný díl a započtení na dědický podíl.....	33
3.6.1 Započtení na povinný díl	36
3.6.2 Započtení na dědický podíl	37
4 Vydědění.....	39
4.1 Obecně k pojmu vydědění	39
4.2 Důsledky vydědění	40
4.3 Obsahové a formální náležitosti prohlášení o vydědění	41
4.4 Důvody vydědění	43
4.4.1 ND neposkytl zůstaviteli potřebnou pomoc v nouzi [§ 1646 odst. 1 písm. a) NOZ].....	43
4.4.2 ND o zůstavitele neprojevuje opravdový zájem, jaký by projevovat měl [§ 1646 odst. 1 písm. b) NOZ].....	45
4.4.3 ND byl odsouzen pro trestný čin spáchaný za okolností svědčících o jeho zvrhlé povaze [§ 1646 odst. 1 písm. c) NOZ]	46
4.4.4 ND vede trvale nezřízený život [§ 1646 odst. 1 písm. d) NOZ]	46
4.4.5 ND je dědicky nezpůsobilý (§ 1646 odst. 2 NOZ).....	47
4.4.6 Marnotratnost nebo zadluženost ND (§ 1647 NOZ)	48
4.4.7 Dílčí závěr.....	48
Závěr	50
Seznam použité literatury	52
Abstrakt.....	57
Abstract	57
Klíčová slova	58
Key words.....	58

Seznam použitých zkratk

ND	Nepominutelný dědic
NeoD	Neopomenutelný dědic
PD	Povinný díl
PP	Povinný podíl
DP	Dědický podíl
LZPS	Ústavní zákon č. 2/1993 Sb., Listina základních práv a svobod, ve znění ústavního zákona č. 162/1998 Sb.
NOZ	Zákon č. 89/2012 Sb., občanský zákoník
OZ	Zákon č. 40/1964 Sb., občanský zákoník, ve znění zákona č. 428/2011 Sb. účinném ke dni 1. ledna 2013
OZ 50	Zákon č. 141/1950 Sb., občanský zákoník, ve znění účinném do 31. března 1964
OZ 37	Vládní návrh zákona, kterým se vydává občanský zákoník (sněmovní tisk č. 844)
OZO	Císařský patent č. 946/1811 Sb. z. s., obecný zákoník občanský, ve znění císařského nařízení č. 69/1916 Ř. z. účinném ke dni 1. ledna 1917
OSŘ	Zákon č. 99/1963 Sb., občanský soudní řád, ve znění pozdějších předpisů
ZŘS	Zákon č. 292/2013 Sb., o zvláštních řízeních soudních, ve znění pozdějších předpisů
TZ	Zákon č. 40/2009 Sb., trestní zákoník, ve znění pozdějších předpisů
KS	Krajský soud
NS	Nejvyšší soud České republiky
ÚS	Ústavní soud České republiky
Gl. U.	Sbírka rozhodnutí Glaser-Unger
Vážný	Sbírka rozhodnutí nejvyššího soudu československé republiky ve věcech občanských

Úvod

Tato práce s názvem „Vydědění a nepominutelný dědic“ se především zabývá institutem nepominutelného dědice a ochranou, která je nepominutelnému dědici zákonem poskytována. Avšak za účelem uceleného vymezení tohoto institutu se tato práce zabývá i vyděděním jakožto protipólem k ochraně nepominutelného dědice a jediným prostředkem, kterým může zůstavitel zbavit nepominutelného dědice jeho zákonné ochrany.

Toto téma práce jsem zvolila především proto, že institut nepominutelného dědice je značně diskutovaný odbornou veřejností, a to zejména z toho důvodu, že ochrana nepominutelného dědice vytváří podstatnou překážku v pořizovací volnosti zůstavitele. Dalším důvodem pro zvolení tohoto tématu je i skutečnost, že v nedávné době proběhla rozsáhlá rekodifikace soukromého práva, včetně práva dědického, která se navrácí k česko-rakouské právní tradici a která se oproti dřívější úpravě snaží o posílení autonomie vůle, což se v dědickém právu projevuje v posílení pořizovací volnosti.

Cílem mé práce tak bude poskytnout ucelený výklad k problematice nepominutelného dědice a vydědění. Za tímto účelem bude porovnávána nynější a dřívější právní úprava a budou vyzdviženy zásadní rozdíly mezi nimi. V práci tak bude využívána deskriptivní a komparativní metoda, přičemž prostřednictvím těchto metod si kladu za cíl zodpovědět několik otázek. Především to, zda je ochrana nepominutelného dědice v NOZ upravena lépe než v předchozí právní úpravě a zda platná právní úprava poskytuje nepominutelnému dědici důslednou ochranu. Dále se budu v práci zabývat i tím, zda je institut vydědění v platné právní úpravě upraven vhodněji než v OZ, a zda lze vydědění považovat za „nástroj“ podporující jistotu zůstavitele ohledně toho, jak bude naloženo s jeho majetkem po jeho smrti. V neposlední řadě budu zkoumat i to, zda je platná právní úprava formulována jasně, srozumitelně a bez větších výkladových problémů.

Ve vztahu k OZ bude čerpáno především z celé řady monografií, odborných článků a komentářů. Nelze však opomíjet ani judikaturu soudů, která ve vztahu k předchozí právní úpravě sehrála významnou roli. Co se týče použitých zdrojů ve vztahu k platné právní úpravě, je nutno podotknout, že k této právní úpravě toho nebylo ještě moc vydáno, avšak to neznamená, že bude čerpáno pouze z takto omezených zdrojů, neboť vzhledem k tomu, že hlavním inspiračním zdrojem byl OZO, resp. OZ 37, je možné čerpat i z prvorepublikové judikatury a odborné literatury.

Struktura této práce je členěna celkem do čtyř kapitol. První kapitola se bude věnovat obecnému vymezení institutu nepominutelného dědice. Druhá kapitola bude pojednávat o

neopomenutelném dědici podle OZ a třetí kapitola pak o nepominutelném dědici podle NOZ s tím, že obě tyto kapitoly se ve svých podkapitolách zabývají jak okruhem osob, které se mezi nepominutelné dědice řadí a pojetím jejich ochrany, tak i dalšími aspekty, které se nepominutelných dědiců týkají. Poslední kapitola se nakonec věnuje vydědění, a to jak z pohledu OZ, tak NOZ a je opět členěna do podkapitol, přičemž za nejdůležitější z nich považují podkapitolu pojednávající o důvodech vydědění.

1 Obecně k institutu nepominutelného dědice

Nepominutelným dědicem je osoba, která má v rámci dědického práva zvláštní postavení, neboť vzhledem k tomu, že je v blízkém vztahu k zůstaviteli, jí zákon poskytuje zvýšenou ochranu záležející především v právu na PD. Právo na PD jí však nenáleží, došlo-li k platnému vydědění, k dědické nezpůsobilosti či nově k zřeknutí se dědického práva. V průběhu vývoje dědického práva na území České republiky byl okruh ND vymezen různě a i ke konstrukci práva ND bylo přistupováno rozdílně. Avšak pro všechny úpravy je společné, že při ochraně ND se na úkor pořizovací svobody zůstavitele prosazuje princip familiarizace v dědickém právu.¹ Tento princip je založen na tom, že má připadnout zanechaný majetek po zůstaviteli těm osobám, které byly se zůstavitelem pokrevně spřízněni, příp. se zůstavitelem byly ve svazku manželském.² Právo ND na PD je výrazem mezigenerační solidarity, a z tohoto důvodu se zde uplatní zásada, že zůstavitel není neomezeným pánem svého majetku pro případ smrti, protože má odpovědnost za své potomky.³

Co se týče označení tohoto institutu, NOZ znovu zavedl výraz „nepominutelný dědic“, který byl dříve užíván v OZO jako český překlad německého výrazu „der Noterbe“.⁴ Na rozdíl od NOZ a OZO občanské zákoníky z r. 1950 a 1964 tuto kategorii dědiců nijak neoznačovaly, v odborné literatuře se ale užíval termín „neopomenutelný dědic“. Důvodem, pro který se NOZ navrátil k užívání označení „nepominutelný dědic“, byla snaha o nahrazení tzv. slovakismů tradiční českou právní terminologií.⁵

Co se týče označení „nepominutelný dědic“ ať už dle OZO nebo NOZ, musím podotknout, že slovo „dědic“ nekoresponduje se skutečným postavením ND, jelikož v obou právních úpravách není ND z právního hlediska dědicem, ale pouze věřitelem dědiců⁶. Tudíž se domnívám, že by bylo vhodnější použít jiného výrazu než dědic, tak aby nebyla vyvolána mylná představa o postavení těchto osob. Za vzor by pak mohl například sloužit Rakouský všeobecný zákoník občanský (Allgemeines bürgerliches Gesetzbuch) ve znění novely Erbrechts-Änderungsgesetz 2015⁷, neboť od 1. 1. 2017 bude v důsledku nabytí účinnosti této novely

¹ MIKEŠ, Jiří, MUZIKÁŘ, Ladislav. *Dědické právo v teorii a praxi*. Praha: Leges, 2011, s. 91.

² ŠVESTKA, Jiří a kol. *Občanské právo hmotné 3*. 5. vydání. Praha: Wolters Kluwer ČR, 2009, s. 259.

³ ŠEŠINA, Martin, WAWERKA, Karel. In ŠVESTKA, Jiří, DVOŘÁK, Jan, FIALA, Josef (ed). *Občanský zákoník. Komentář. Svazek IV*. Praha: Wolters Kluwer ČR, 2014, s. 350 (§ 1642 NOZ).

⁴ Tamtéž.

⁵ ELIÁŠ, Karel a kol. *Nový občanský zákoník s aktualizovanou důvodovou zprávou a rejstříkem*. Ostrava: Sagit, 2012, s. 53.

⁶ Pokud jde o NOZ, postavení ND vyplývá z § 1654 odst. 1 NOZ. Ve vztahu k OZO je postavení ND řešeno dvorským dekretem ze dne 31. 1. 1844, č. 781/1844 Sb. z. s.

⁷ Erbrechts-Änderungsgesetz 2015 (ErbRÄG 2015) je dostupný na https://www.parlament.gv.at/PAKT/VHG/XXV/ME/ME_00100/index.shtml.

nahrazen výraz „nepominutelný dědic“ vhodnějším výrazem, a to výrazem „oprávněný k povinnému dílu“.⁸

Považuji za nutné ještě dodat, že shodný názor ohledně nevhodnosti označení těchto osob zastávají někteří autoři v odborné literatuře, například v souvislosti s NOZ tuto problematiku řešil O. Horák⁹. Ve vztahu k OZO pak o nevhodnosti označení pojednával E. Svoboda, když ve své publikaci uvedl, že použití termínu „nepominutelný dědic“ je nesprávné a navrhoval, aby tyto osoby byly označovány za „nepominutelné čekatele“.¹⁰ Tento termín následně prosazoval jako referent subkomitétu pro dědické právo v rámci meziválečné rekonstrukce občanského práva.¹¹ Nicméně tento výraz nebyl použit v konečné verzi OZ 37 s odůvodněním, že slovo „čekatel“ není vhodné označení, jelikož se takové pojmenování užívá pro osoby podstatně se lišící od osob, které mají nárok na PD.¹²

Ochrana (nepominutelných) dědiců je po německém vzoru¹³ v našem právním řádu zaručena i na ústavní úrovni, a to v LZPS – přesněji v čl. 11 odst. 1 LZPS, ve kterém je mimo jiné stanoveno, že se dědění zaručuje, dále je významný čl. 32 odst. 1 LZPS, který uvádí, že „*Rodičovství a rodina jsou pod ochranou zákona.*“ a čl. 32 odst. 3 LZPS stanovující, že „*Děti narozené v manželství i mimo ně mají stejná práva.*“¹⁴

⁸ KOLMASCH, Wolfgang. *Vergleichstabelle zum Erbrechts-Änderungsgesetz 2015 (ErbRÄG 2015)* [online]. Zak, 8. července 2015 [cit. 14. listopadu 2016]. Dostupné na <https://lesen.lexisnexis.at/_vergleichstabelle-zum-erbrechts-aenderungsgesetz-2015-erbraeg-20/artikel/zak_digitalonly/2015/1/zak_digitalOnly_2015_11.html>.

⁹ Srov. HORÁK, Ondřej. Tzv. nepominutelný dědic v novém občanském zákoníku. *Právní rozhledy*, 2014, roč. 22, č. 11, s. 383.

¹⁰ SVOBODA, Emil. *Dědické právo*. 1. vydání. Praha: Vesmír, 1921, s. 72.

¹¹ SVOBODA, Emil a kol. *Dědické právo. Návrh subkomitétu pro revisi občanského zákoníka pro Československou republiku*. 2. vydání. Praha: Ministerstvo spravedlnosti, 1924, s. 65 – 66.

¹² Důvodová zpráva k vládnímu návrhu zákona, kterým se vydává občanský zákoník. Praha: Národní shromáždění ČSR, 1937, s. 302. Dostupné na <<http://www.nrsr.sk/dl/Browser/DsDocumentVariant?documentVariantId=15703&fileName=T0844.pdf&ext=pdf>>.

¹³ Čl. 14 odst. 1 Základního zákona Spolkové republiky Německo (Grundgesetz für die Bundesrepublik Deutschland) uvádí: „*Das Eigentum und das Erbrecht werden gewährleistet. Inhalt und Schranken werden durch die Gesetze bestimmt.*“ Což v překladu znamená, že vlastnictví a dědické právo se zaručují, obsah a omezení jsou stanoveny zákonem. Blíže k ústavní garanci práva na povinný díl viz rozhodnutí německého Spolkového ústavního soudu ze dne 19. dubna 2005, sp. zn. 1 BvR 1644/00 a 1 BvR 188/03.

¹⁴ SVOBODA, Jiří. In FIALA, Roman, DRÁPAL, Ljubomír (ed). *Občanský zákoník IV. Dědické právo (§ 1475-1720). Komentář*. Praha: C. H. Beck, 2015, s. 406 (§ 1643 NOZ).

2 Neopomenutelný dědic dle OZ

OZ platil na našem území od 1. 4. 1964 do 31. 12. 2013. Úprava týkající se ochrany neopomenutelného dědice byla obsažena pouze v § 479 OZ, v němž bylo stanoveno, že „*Nezletilým potomkům se musí dostat aspoň tolik, kolik činí jejich dědický podíl ze zákona, a zletilým potomkům aspoň tolik, kolik činí jedna polovina jejich dědického podílu ze zákona. Pokud závěť tomu odporuje, je v této části neplatná, nedošlo-li k vydědění uvedených potomků.*“ Je však nutno dodat, že výše PP zletilého NeoD nebyla za účinnosti OZ vždy stejná, neboť od 1. 4. 1964 do 31. 12. 1991 měl zletilý NeoD nárok na PP o velikosti tří čtvrtin jeho zákonného dědického podílu a až zákonem č. 509/1991 Sb. byl tento PP zkrácen na polovinu jeho zákonného dědického podílu. Úpravu institutu NeoD v OZ považuji v mnoha směrech za nedostačující, jelikož v ní nebyly upraveny otázky, které bylo nutno v praxi řešit, a které musela následně vyřešit až soudní praxe. Jednalo se například o výpočet povinného podílu NeoD či o způsob ocenění věci pro účely započtení na DP.

2.1 Neopomenutelný dědic obecně a velikost povinného podílu

Jak vyplývá z § 479 OZ, NeoD byli pouze potomci zůstavitele, což byla změna oproti dřívějším úpravám¹⁵. Stejně jako v OZ 50 měl NeoD postavení dědice, který dědí jako zákonný dědic, a měl proto nárok na poměrnou část majetku zanechaného zůstavitelem, ledaže byl zůstavitelem platně vyděděn (§ 469a OZ) či byl nezpůsobilým dědicem (§ 469 OZ).¹⁶ Takové pojetí ochrany NeoD považuji za nevhodné, jelikož v praxi zpravidla vedlo ke vzniku podílového spoluvlastnictví mezi neopomenutelnými a ostatními dědici, které bylo většinou od počátku značně nestabilní a vedlo ke sporům mezi nimi. Domnívám se proto, že vhodnějším řešením by byl nárok NeoD na vyplacení PP v penězích vůči závětním dědicům tak, jak to bylo dle OZO anebo tak jak to je dle NOZ. Shodný názor zastávala i odborná literatura.¹⁷

Pokud ve smyslu ustanovení § 473 odst. 2 OZ nedědilo některé dítě, nabývaly jeho dědický podíl rovným dílem jeho děti, a jestliže nedědily ani tyto děti nebo některé z nich, dědili rovnými dílem jejich potomci. Důležité bylo, že pod slovem „nedědí“ měl zákon na mysli několik situací. Zůstavitelovo dítě nedědilo především proto, že odmítlo dědictví (§ 463 a násl. OZ), bylo dědicky nezpůsobilé (§ 469 OZ) nebo bylo platně vyděděno (§ 469a OZ). Dále

¹⁵ Dle §§ 762 – 763 OZO a i § 574 OZ 37 náležel PD zůstavitelovým potomkům, a nebylo-li jich, tak jeho předkům. Dle § 551 OZ 50 náležel PP zůstavitelovým potomkům a za předpokladu, že by byli zůstavitelovi rodiče, příp. prarodiče v době jeho smrti zůstavitelovými zákonnými dědici a současně by splnili podmínku nouze a neschopnosti práce, náležel by jim také PP.

¹⁶ MIKEŠ, MUZIKÁŘ: *Dědické právo...*, s. 91 – 92.

¹⁷ Např. MIKEŠ, MUZIKÁŘ: *Dědické právo...*, s. 61 - 62. ŘÍHA, Martin, ŠOLCOVÁ, Pavla. Povinný podíl potomka podle § 479 občanského zákoníku. *Ad Notam*, 2011, roč. 17, č. 2, s. 8.

nedědilo i tehdy, když předemřelo zůstavitele (nedožilo se smrti zůstavitele) nebo se k němu jako k dědici neznámému či neznámého pobytu nepřihlíželo (§ 468 OZ). Pokud tedy nastala některá z výše uvedených situací a bližší potomek nedědil, mohli nabýt příslušný PP právem reprezentace vzdálenější potomci ve stejné linii, ledaže šlo o případ platného vydědění a zůstavitel výslovně vztáhl důsledky vydědění i na potomky vyděděného dle § 469a odst. 2 OZ.¹⁸

Co se týče velikosti PP, byl činěn rozdíl mezi zletilými a nezletilými potomky (stejně jako v § 551 OZ 50). PP nezletilých NeoD se rovnal jejich zákonnému dědickému podílu, zatímco u zletilých se rovnal polovině jejich zákonného dědického podílu (§ 479 věta první OZ).

Pokud na místo bližšího zletilého potomka nastoupil nezletilý potomek vzdálenější, nemohl nabýt více, než kolik by náleželo jeho předkovi (zletilému bližšímu potomkovi). Takže pokud byl například zletilý syn zůstavitele dědicky nezpůsobilým, vstoupil do jeho práv jeho nezletilý syn (zůstavitelův vnuk), ten se ale nemohl domáhat vyššího podílu, než který by náležel jeho otci.¹⁹

2.2 Neplatnost závěti a důsledky (ne)namítnutí neplatnosti závěti

V druhé větě § 479 OZ bylo uvedeno, že pokud závěť nerespektovala ochranu NeoD zakotvenou v první větě § 479 OZ, byla v této části relativně neplatná²⁰, ledaže došlo k vydědění NeoD. Takže teprve až poté, co se NeoD dovolal neplatnosti závěti dle § 40a OZ, se stala závěť v části, která odporovala právu NeoD, neplatnou a až tehdy měl NeoD nárok na PP. Avšak pokud se této neplatnosti nedovolal, považovala se závěť za platnou.²¹

V praxi platilo, že od okamžiku, kdy soud zjistil, že zůstavitel zanechal potomky, jednal s nimi jako s účastníky řízení a vyrozuměl je o tom, že zůstavitel pořídil závěť, jež odporuje právu NeoD na PP dle § 479 OZ, a dotázal se jich, zda se dovolávají neplatnosti této závěti dle § 40a OZ. Pokud se NeoD nedovolal neplatnosti závěti a nespověděl mu ani jiný dědický titul, přestal s ním soud jednat jako s účastníkem řízení. Stejně důsledky mělo i výslovné uznání závěti za platnou neopomenutelným dědicem, pokud mu nespověděl jiný dědický titul.²² Avšak uznání závěti za platnou nebylo neodvolatelným právním úkonem a až do chvíle, kdy bylo pravomocně rozhodnuto o osobách dědiců, mohl NeoD své stanovisko změnit s tím, že se pak jeho účast v řízení obnovila.²³ Jestliže zákonný zástupce nezletilého nebo jiného opatrovance

¹⁸ KOVÁŘ, Ondřej. In FIALA, Josef, KINDL, Milan (ed). *Občanský zákoník. Komentář. I. díl.* 1. vydání. Praha: Wolters Kluwer ČR, 2009, s. 821 – 822 (§ 473 OZ).

¹⁹ Tamtéž, s. 846 (§ 479 OZ).

²⁰ V § 40a OZ, který podával taxativní výčet případů relativní neplatnosti právního úkonu, byl uveden i § 479 OZ.

²¹ KITTEL, David. Neopomenutelný dědic není dědic. *Ad Notam*, 2011, roč. 17, č. 2, s. 15.

²² Tamtéž, s. 16.

²³ Usnesení Městského soudu v Praze ze dne 28. června 1996, sp. zn. 24 Co 160/96.

uznával jménem této osoby závěť za platnou, bylo k takovému úkonu třeba schválení soudem péče o nezletilé děti anebo opatrovnickým soudem podle ustanovení § 28 OZ.²⁴

Jestliže se závěť vztahovala na celé dědictví a NeoD byl v závěti zcela opomenut, mohl dědit pouze tehdy, uplatnil-li námitku relativní neplatnosti závěti dle § 40a OZ ve spojení s § 479 OZ. Pokud ale tuto námitku neuplatnil, nebyl vůbec povolán za dědice, a tudíž ani nemohl odmítnout dědictví dle § 463 a násl. OZ. Neuplatnění této námítky bližším potomkem taktéž vylučovalo, aby vstoupily do jeho práv jeho děti dle § 473 odst. 2 OZ a uplatnily námitku relativní neplatnosti samy.²⁵ Na druhou stranu, pokud NeoD namítl relativní neplatnost závěti, mělo to taktéž za následek nemožnost odmítnout dědictví, neboť uplatnění této námítky bylo judikaturou považováno za počínání, jímž dával NeoD najevo, že dědictví odmítnout nechce dle § 465 OZ.²⁶

2.3 Nedostatky právní úpravy s ohledem na výpočet povinného podílu

V rámci této podkapitoly, jak vyplývá z jejího nadpisu, se budu zabývat nedostatky právní úpravy s ohledem na výpočet PP. Co se týče samotného výpočtu PP, dovoluji si vzhledem k omezenosti rozsahu diplomové práce odkázat na článek I. Hojdnové, jenž podává příklady výpočtu PP při částečném či úplném opomenutí NeoD a při započítávání darů.²⁷

Jak již jsem uvedla na začátku druhé kapitoly, OZ neobsahoval ustanovení, jež by upravovala pravidla výpočtu PP, což považuji za závažný deficit této úpravy, neboť vzhledem k tomu, že se zůstavitel nemohl s těmito pravidly seznámit v zákoně, nebyl schopen s absolutní jistotou určit velikost PP svých potomků. Není tedy divu, že tento nedostatek právní úpravy musel být následně řešen soudní praxí.

Nejprve bylo nutné určit, z jakého majetku se PP vypočítával. Jak vyplývalo z ustálené judikatury, PP se vypočítával z veškerého majetku zůstavitele zařazeného do aktiv dědictví, nikoliv pouze z té části, o níž bylo pořízeno závětí. Nárok NeoD dle § 479 OZ pak musel být především uspokojen z majetku, o němž závětí nebylo pořízeno a z majetku, jež nabýval on sám ze závěti, a až tehdy, nedosáhlo-li se tak výše jeho PP dle § 479 OZ, došlo ke zkrácení DP závětních dědiců.²⁸

Dále bylo třeba vyřešit otázku, ke kterým osobám se přihlíží při stanovení výše PP. Touto otázkou se zabýval i článek P. Šolcové a M. Říhy, v němž byly zvažovány dvě varianty výkladu,

²⁴ Stanovisko občanskoprávního kolegia Nejvyššího soudu ČSFR ze dne 27. června 1990, sp. zn. Cpjf 90/89.

²⁵ MUZIKÁŘ, Ladislav. In ELIÁŠ, Karel (ed). *Občanský zákoník. Velký akademický komentář - 1. svazek*. Praha: Linde, 2008, s. 1289 (§ 479 OZ).

²⁶ Usnesení KS v Brně ze dne 19. února 1996, sp. zn. 18 Co 324/95.

²⁷ HOJDNOVÁ, Irena. Dědické podíly a jejich výpočty. *Ad Notam*, 2008, roč. 14, č. 4, s. 113 – 121.

²⁸ Usnesení KS v Brně ze dne 17. října 1997, sp. zn. 18 Co 171/97.

přičemž první varianta odvozovala výši PP od těch osob, které byly povolány jako zákonné dědicové, své dědictví neodmítly a nebyly zároveň z dědění diskvalifikovány. Zatímco druhá varianta vycházela z těch osob, které by po zůstaviteli přicházely v úvahu jako zákonné dědicové, pokud by zůstavitel o svém majetku nepořídil závěť. Přitom se nepřihlíželo k tomu, že některý z těchto hypotetických dědiců nakonec nedědil. Autoři se v článku přikláněli k druhé variantě výkladu a svůj názor mimo jiné opírali rovněž o v té době připravovanou rekodifikaci soukromého práva (nyní ustanovení § 1645 NOZ).²⁹

Následně byl jejich názor potvrzen i Nejvyšším soudem, který ve svém usnesení uvedl: „*Při určení výše dědického podílu neopomenutelného dědice (tzv. povinného dílu) se vychází z počtu dědiců, kteří tvořili v době smrti zůstavitele první dědickou skupinu (§ 473 ObčZ) a kterým by dědictví připadlo, kdyby zůstavitel nepořídil závěť; to platí i tehdy, odmítnou-li dědictví, nepřihlíží-li se k nim vzhledem k neznámému místu jejich pobytu, jsou-li dědicky nezpůsobilí, byli-li (platně) vydědění nebo postupuje-li soud v řízení o dědictví bez zřetele na tyto dědice.*“³⁰

Za další nedostatek právní úpravy, který souvisí s výpočtem PP, dále považují, že zákon soudu (soudnímu komisaři) neumožňoval v případech, kdy nedošlo mezi dědici k uzavření dědické dohody o vypořádání dědictví, nebo tato dohoda dědiců nebyla soudem schválena, provést vypořádání dědictví svým autoritativním rozhodnutím, tj. autoritativně rozhodnout například o tom, že jistou věc z dědictví nebo i celé dědictví nabydou jen někteří z dědiců, zatímco ostatní dědicové budou uspokojeni v penězích či z ostatního majetku. Domnívám se, že by soud tímto postupem mohl naplnit vůli zůstavitele vyjádřenou v závěti i v těch případech, kdy se dědicové nejsou schopni dohodnout na vypořádání dědictví. Přitom dle právní úpravy platné před 1. 1. 1992 soud mohl takto autoritativně rozhodnout o vypořádání s tím, že při posuzování toho, komu má ta která věc z dědictví připadnout, se řídil především požadavkem účelného využití věci.³¹

Avšak místo toho musel soud dle § 483 OZ ve spojení s § 484 věta první OZ v usnesení o dědictví potvrdit dědicům nabytí dědictví podle DP (tj. zlomkem nebo procentem) tak, jak vyplývaly z dědění ze zákona (vč. dědění na základě § 479 OZ), ze závěti nebo z obou těchto důvodů. K modifikaci těchto podílů mohlo dojít pouze na základě započtení (viz podkapitola 2.4). Potvrzení nabytí dědictví dle DP tak mělo za následek vznik podílového spoluvlastnictví dědiců ke každé věci.³² Takové řešení bylo naprosto nevhodné, jelikož mělo za následek

²⁹ ŘÍHA, ŠOLCOVÁ: *Povinný podíl potomka...*, s. 8 – 9.

³⁰ Usnesení NS ze dne 25. října 2010, sp. zn. 21 Cdo 3977/2010.

³¹ MIKEŠ, MUZIKÁŘ: *Dědické právo...*, s. 287.

³² Tamtéž.

nenaplnění vůle zůstavitele vyjádřené v závěti, a navíc tím docházelo ke vzniku podílového spoluvlastnictví dědiců, kteří se evidentně nebyli schopni na čemkoliv dohodnout, a tudíž vznik podílového spoluvlastnictví mezi těmito dědici obvykle vedl k podávání žalob o rozdělení a vypořádání podílového spoluvlastnictví dle § 142 odst. 1 OZ. Další nevýhodou bylo, že soudní komisaři v praxi docházeli k takovým výsledkům, které se jen obtížně převáděly na zlomkem vyjádřené podíly na dědictví (např. podíl na věci činil 2 700 399/6 437 242).³³

2.4 Započtení (tzv. kollace)

Institut započtení bylo možné uplatnit vůči dědici, tedy i vůči NeoD. Započtení bylo upraveno pouze v § 484 věta druhá a třetí OZ a provádělo se jen tehdy, když soud potvrzoval dědicům nabytí dědictví podle jejich DP. Účelem započtení bylo vyrovnání nebo alespoň co největší přiblížení hodnoty toho, co jednotliví dědici nabyli z majetku zůstavitele, a to jak děděním, tak bezplatným převodem již za zůstavitelova života.³⁴

Povinnost provést započtení byla upravena odlišně pro dědění ze zákona a pro dědění ze závěti. Co se týče dědění ze zákona, soud provedl započtení z úřední povinnosti, ledaže šlo o dar, na který se započtení nevztahovalo (§ 484 věta druhá OZ). Pokud šlo o dědění ze závěti, bylo třeba dle § 484 věta třetí OZ rozlišovat dva případy. V prvním případě se započtení provedlo, dal-li k tomu zůstavitel v závěti příkaz, a to v rozsahu stanoveném v zůstavitelově příkazu. V druhém případě se započtení provedlo, byl-li obdarovaný dědic proti NeoD neodůvodněně zvýhodněn.³⁵ Posouzení, zda došlo k takovému neodůvodněnému zvýhodnění, záleželo vždy na úvaze soudu, jelikož § 484 věta třetí OZ byl právní normou s relativně neurčitou hypotézou, nicméně soud měl dle judikatury přihlídnout k určitým skutečnostem, zejména k důvodům, které zůstavitele vedly k poskytnutí bezplatného plnění způsobilého k započtení, k míře (kvantitě) zvýhodnění, k důsledkům, jež mělo darování pro obdarovaného dědice, k dalším okolnostem, jež poskytnutí bezplatného plnění „podmiňovaly“ či provázely apod. Soudu tak byla ponechána široká míra uvážení, tak aby jeho závěr o odůvodněném či neodůvodněném zvýhodnění obdarovaného odpovídal jak představě zůstavitele o přechodu jeho majetku na dědice, tak i zákonem požadované ochraně NeoD před nespravedlivým znevýhodněním.³⁶

Při započtení soud postupoval tak, že připočetl cenu darů, jež měly být započteny, k obvyklé ceně zůstavitelova majetku a zjistil tak výši kollační podstaty. Následně vypočítal podíly

³³ Srov. HOJDNOVÁ: *Dědické podíly...*, s. 113 – 121.

³⁴ MUZIKÁŘ, Ladislav. In ELIÁŠ: *Občanský zákoník...*, s. 1357 - 1358 (§ 484 OZ).

³⁵ Tamtéž, s. 1358.

³⁶ Usnesení NS ze dne 26. února 2009, sp. zn. 21 Cdo 4159/2007.

jednotlivých dědiců na kollační podstatě v poměru odpovídajícímu jejich DP s tím, že u dědiců, na jejichž DP se započítávalo, byla od jejich podílu na kollační podstatě odečtena cena započítávaného daru. Započtení tak mělo za následek zmenšení DP obdarovaného dědice a v případě, kdy byl podíl obdarovaného dědice na kollační podstatě nižší než cena započítávaného daru, započtení dokonce vedlo k tomu, že již nemohl z dědictví cokoliv nabyt, neboť jeho DP byl započtením daru zcela vyčerpán. Avšak platilo pravidlo, že obdarovaný nemusel do dědictví cokoliv z darovaného majetku vracet.³⁷

V důsledku započtení se tak DP neobdarovaných či méně obdarovaných dědiců zvyšovaly. To však neplatilo pro NeoD, neboť měl nárok jen a pouze na podíl určený dle § 479 OZ. Zákon mu tím na jednu stranu zaručoval, že z dědictví nedostane méně, než kolik činí jeho PP, na druhou stranu mu však neposkytoval nárok na vyšší podíl na dědictví, než jaký odpovídal jeho PP.³⁸

Došlo-li k tomu, že namísto bližšího potomka nabýval DP potomek vzdálenější (§ 473 odst. 2 OZ), započítaly se na jeho podíl i dary, jež obdržel od zůstavitele jeho předek (bližší potomek). Avšak to neznamenovalo, že by šlo naopak na DP bližšího potomka započíst dary, které obdržel vzdálenější potomek.³⁹

Předmětem započtení mohlo být pouze bezplatné nabytí majetku od zůstavitele, které nemělo povahu obvyklého darování. Za obvyklá darování pak bylo možné považovat především příležitostné dary kupř. k narozeninám, Vánocům, svatbě apod. Obvyklost tak byla posuzována do značné míry objektivně, avšak bylo vždy třeba přihlídnout i k výdělkovým či majetkovým poměrům dárce. Započtení však nepodléhala taková plnění, ke kterým byl zůstavitel ze zákona povinen (kupř. výživné na dítě).⁴⁰ Dále nemohl být započten takový dar, který byl ještě za života zůstavitele obdarovaným bezplatně převeden zpět na zůstavitele.⁴¹

Započtení bylo možné i tehdy, když dědic od zůstavitele nabytí plnění na základě jiné smlouvy než darovací (např. kupní smlouvy), pokud bylo prokázáno, že zůstavitel od dědice žádné plnění nepožadoval, a jednalo se proto o zastřený (dissimulovaný) právní úkon.⁴² Za bezplatné nabytí majetku započitatelné dle § 484 OZ bylo však nutno považovat s ohledem na smysl institutu započtení i takové plnění, které dědic od zůstavitele za jeho života nabyt, aniž by za něj zůstaviteli poskytl přiměřenou protihodnotu, a to bez ohledu na to, na základě jaké

³⁷ Usnesení NS ze dne 25. října 2010, sp. zn. 21 Cdo 3977/2010.

³⁸ Tamtéž.

³⁹ MUZIKÁŘ, Ladislav. In ELIÁŠ: *Občanský zákoník...*, s. 1359 - 1363 (§ 484 OZ).

⁴⁰ Rozsudek NS ze dne 26. června 2003, sp. zn. 30 Cdo 889/2002.

⁴¹ Usnesení KS v Brně ze dne 22. května 1995, sp. zn. 18 Co 411/94.

⁴² Usnesení Městského soudu v Praze ze dne 30. prosince 1997, sp. zn. 24 Co 315/97.

smlouvy takové plnění bylo poskytnuto. Takže pokud byla zůstaviteli poskytnuta protihodnota nižší, než jaká by zůstaviteli obvykle náležela, považovalo se takové nabytí majetku za částečně bezúplatné s tím, že za bezúplatné nabytí se považoval rozdíl mezi skutečně uhrazenou cenou a obvyklou cenou nabytého plnění v době jeho uskutečnění.⁴³

Jak jsem již na začátku druhé kapitoly uvedla, OZ neupravoval otázku způsobu ocenění věci pro účely započtení na DP. Proto soudy musely vyřešit otázku, která hodnota darovaného majetku je relevantní pro započtení na DP, zda hodnota v době darování nebo hodnota v době jiné, zpravidla v době zůstavitelovy smrti. Podle judikatury se uplatňovalo pravidlo, že při zápočtu na DP se vychází z obvyklé ceny daru v době darování.⁴⁴

V průběhu času ale odborná veřejnost dospěla k závěru, že mohou nastat případy, kdy je nutno zohlednit změnu hodnoty daru v období mezi darováním a zůstavitelovou smrtí. Za takový případ bylo podle jejich názoru možno považovat změnu hodnoty daru z důvodu změny cenových předpisů nebo situace na trhu.⁴⁵ Touto problematikou se zabýval i článek M. Bílého, ve kterém autor dospěl k závěru, že jediným správným řešením bylo posouzení věci dle stavu ke dni darování a podle ceny, kterou by věc měla v tomto stavu ke dni zůstavitelovy smrti.⁴⁶

Následně se k této otázce vyjádřil i NS, když ve svém usnesení uznal, že v některých případech je nutné přihlídnout ke změně hodnoty daru v období mezi darováním a smrtí zůstavitele, avšak musí se jednat o případy výjimečné, ve kterých za účelem dosažení spravedlivého majetkového vypořádání mezi spoludědici je nutné vzít v úvahu zvláštní okolnosti konkrétního případu odůvodňující odchýlení se soudu od obecného pravidla, že bezúplatně nabytá plnění se započítávají v ceně ke dni poskytnutí předmětu daru obdarovanému.⁴⁷

K případům, v nichž je možné se odchýlit od výše uvedeného obecného pravidla a vzít v potaz změnu hodnoty daru, NS uvádí následující: „*Změnu hodnoty daru je možno zohlednit pouze tehdy, nemá-li svůj původ ve změně stavu předmětu daru, jež spočívá v zásluhách obdarovaného (např. v následných investicích či opravách předmětu daru uskutečněných obdarovaným po nabytí daru), a jen tehdy, spočívá-li změna hodnoty daru výhradně v*

⁴³ Usnesení NS ze dne 24. dubna 2015, sp. zn. 21 Cdo 2860/2013.

⁴⁴ Např. Rozsudek bývalého Nejvyššího soudu ČR ze dne 31. října 1991, sp. zn. 4 Cz 55/91. Usnesení Městského soudu v Praze ze dne 3. září 1998, sp. zn. 24 Co 201/98. Usnesení KS v Hradci Králové ze dne 5. května 2002, sp. zn. 17 Co 57/2002.

⁴⁵ Srov. MUZIKÁŘ, Ladislav. In ELIÁŠ: *Občanský zákoník...*, s. 1363 (§ 484 OZ). MIKEŠ, Jiří, ZÁTURECKÝ, Peter, BÉBR, Roman. In ČEŠKA, Zdeněk, KABÁT, Jozef, ONDŘEJ, Josef, ŠVESTKA, Jiří (ed). *Občanský zákoník. Komentář, II. díl*. 1. vydání. Praha: Panorama, 1987, s. 719 (§ 484 OZ).

⁴⁶ BÍLÝ, Martin. Ke způsobu ocenění věci pro účely započtení na dědický podíl. *Právní rozhledy*, 2013, roč. 21, č. 11, s. 399.

⁴⁷ Usnesení NS ze dne 13. března 2015, sp. zn. 21 Cdo 1939/2013.

mimořádných okolnostech (souvisejících např. se změnou cenových předpisů či situací na trhu), jež způsobí značně rozdílné ceny předmětu daru v době, kdy byl dědici poskytnut a v době smrti zůstavitele, aniž by na tom měl obdarovaný jakoukoliv zásluhu. Přihlédnout je přitom výjimečně možné nejen k mimořádnému zvýšení obvyklé ceny darované věci, ale také k výjimečnému snížení hodnoty daru (k němuž došlo např. v důsledku neočekávaných přírodních či společenských událostí), kdy by nebylo spravedlivé, aby obdarovanému dědici byly započítávány také dary, které mu ve skutečnosti nepřinesly (bez jeho zavinění) žádný prospěch, případně mu dokonce způsobily škodu. Lze tedy uvažovat jak o variantě, že se započte hodnota daru v hodnotě vyšší, než jaká byla v době odevzdání daru, tak o započtení hodnoty nižší. V obou případech je třeba mimořádnost situace posuzovat individuálně, podle okolností každého konkrétního případu“.⁴⁸

⁴⁸ Tamtéž.

3 Nepominutelný dědic dle NOZ

3.1 Inspirační zdroje platné právní úpravy

Jak již z výše uvedeného vyplývá, úprava institutu ND a celkově celého dědického práva v OZ byla nedostačující a není tedy divu, že patřila k nejzaostalejším úpravám dědického práva. To bylo zapříčiněno především tím, že od r. 1950 docházelo k postupnému zredukování úpravy a mimo jiné došlo i k popření pořizovací volnosti.⁴⁹ Na rozdíl od toho NOZ posiluje pořizovací volnost a preferuje tak „mrtvé před živými“. To znamená, že je NOZ postaven na větším respektu k projevům vůle zůstavitele o tom, jak má být s jeho majetkem po jeho smrti naloženo, což se projevuje například v tom, že zůstavitel může podmínit nabytí pozůstalosti nebo může udělit dědicům příkazy. Pořizovací volnost je též posílena opětovným zakotvením některých tradičních institutů, jako je dědická smlouva či dovětek, jelikož obnovením dědické smlouvy a dovětku dochází k rozšíření typů pořízení pro případ smrti.⁵⁰

Je tedy patrné, že došlo k podstatné změně úpravy dědického práva, a to nejen z hlediska formy (systematiky a rozsahu), ale i z hlediska obsahu (zásad a konkrétních institutů). Zákonodárce především navázal na česko-rakouskou právní tradici reprezentovanou meziválečnou rekodifikací (tj. návrhy československého občanského zákoníku z let 1931 a 1937). Avšak mimo tento hlavní inspirační zdroj bylo přihlédnuto i k zahraničním právním úpravám (např. dědická smlouva byla převzata ze švýcarského občanského zákoníku, privilegované závěti byly převzaty z německého a italského občanského zákoníku). Dále za inspirační zdroj posloužilo i římské právo, neboť v rámci institutu odkazu je upravena tzv. falcidiánská kvarta. Mimo jiné NOZ vychází i z OZ, a to zejm. u nabývání dědictví a u zákonné dědické posloupnosti. Zajímavé pro institut ND je, že u rozlišování ND na zletilé a nezletilé potomky se skrze OZ navazuje nepřímo i na sovětské právo.⁵¹

Je ovšem nutno podotknout, že ačkoliv věcný záměr a i původní osnova K. Eliáše z r. 2005 vycházela z česko-rakouského dědického práva postaveného na myšlence přirozené slušnosti, konečná podoba občanského zákoníku se v důsledku zásahů rekodifikační komise od deklarovaného směřování odchýlila.⁵² Ve vztahu k nepominutelným a i zákonným dědicům

⁴⁹ ELIÁŠ, Karel. Inspirační síla všeobecného zákoníku občanského v návrhu občanského zákoníku pro Českou republiku. In HRUŠÁKOVÁ, Milana (ed). *200 let ABGB – od kodifikace k rekodifikaci českého občanského práva*. Praha: Leges, 2011, s. 27.

⁵⁰ HORÁK, Ondřej. Ochrana nepominutelných dědiců a povinný díl. *Časopis pro právní vědu a praxi*, 2012, roč. 20, č. 3, s. 283.

⁵¹ DADUOVÁ, Martina, HORÁK, Ondřej. Nové dědické právo a meziválečná rekodifikace. *Ad Notam*, 2016, roč. 22, č. 1, s. 8 – 9.

⁵² HORÁK: *Tzv. nepominutelný dědic...*, s. 382.

v této souvislosti O. Horák uvádí následující: „*Přitom Eliášův návrh z r. 2005 nejen převzal rakouský standard ochrany zákonných a nepominutelných dědiců (povinný díl, včetně jeho výše či institut vrácení daru na povinný díl), ale dokonce jej zvýšil – jak větší ochranou nezletilých dětí (v návaznosti na dosavadní právní úpravu, kdy má nezletilý potomek nárok na vyšší povinný díl než potomek zletilý), tak i obnovením falcidiánské kvarty (§ 1598 ObčZ) podle římskoprávní tradice, dále právem některých osob na zaopatření (§ 1665 a násl. ObčZ) či možností zohlednit při zákonné dědické posloupnosti nadstandardní péči některého z dědiců o zůstavitele či jeho majetek (§ 1693 odst. 3 ObčZ) podle vzoru švýcarského ZGB. V dalším průběhu rekodifikace však došlo k výraznému oslabení ochrany zákonných dědiců – nejen snížením samotné výše povinného dílu, ale také řadou dalších změn (především vypuštěním vrácení daru na povinný díl). Z původní koncepce K. Eliáše, propojující respekt k vůli zůstavitele s důslednou ochranou nepominutelných i zákonných dědiců, bohužel zůstalo torzo.*“⁵³

Co se týče míry inspirace dědického práva v NOZ meziválečnou rekodifikací, jako hlavního inspiračního zdroje, lze orientačně uvést, že se tyto úpravy shodují asi v 78 %. Úprava týkající se ochrany ND a vydědění se dokonce s meziválečnou rekodifikací shoduje až v 90 %. Avšak pokud jde o okruh ND, NOZ se odchýlil od rakouské tradice, když mezi ND nepojal i zůstavitelovy rodiče (viz podkapitola 3.2).⁵⁴

Za velkou výhodu toho, že NOZ vychází z meziválečné rekodifikace, která byla pouze upravenou a zmodernizovanou verzí OZO⁵⁵, považuji skutečnost, že lze opět ve sporných otázkách využít odbornou literaturu z období účinnosti OZO na našem území jako je Dědické právo od E. Svobody, Právo občanské od J. Krčmáře apod. Obdobně lze využít i tehdejší judikaturu s tím, že pro nás bude mít především význam Sběrka rozhodnutí nejvyšších stolic soudních republiky Československé vydávaná Právníckým vydavatelstvím JUDr. V. Tomsa. Z této sbírky je pak pro dědické právo relevantní subedice Vážného sbírka rozhodnutí nejvyššího soudu, přesněji její civilní řada. Lze proto shrnout, že ačkoliv máme novou právní úpravu dědického práva, neznamená to, že bychom museli čerpat pouze z omezené judikatury a literatury, která prozatím byla ve vztahu k NOZ vydána.

Osobně proto považuji navrácení se k rakouské právní tradici za posun k lepšímu, jelikož úprava dědického práva v OZ 37 je na rozdíl od OZ velmi propracovaná. Přestože někteří autoři

⁵³ Tamtéž, s. 382 – 383.

⁵⁴ DADUOVÁ, HORÁK: *Nové dědické právo...*, s. 11.

⁵⁵ Důvodová zpráva k vládnímu návrhu zákona, kterým se vydává občanský zákoník. Praha: Národní shromáždění ČSR, 1937, s. 236. Dostupné na <
<http://www.nrsr.sk/dl/Browser/DsDocumentVariant?documentVariantId=15703&fileName=T0844.pdf&ext=pdf>>.

považují platnou právní úpravu za až moc komplikovanou, já jsem spíše toho názoru, že je lepší, pokud jsou zákonem - třeba i komplikovaně - řešeny všechny otázky, než aby tyto otázky nebyly zákonem vůbec upraveny a byly řešeny až následně soudní praxí.

3.2 Okruh nepominutelných dědiců

V novějším právním vývoji dochází k posilování postavení jednotlivce a uvolňování vazeb v rodině. Tyto tendence se v rámci institutu ND konkrétně projevují v postupném zmenšování okruhu ND a výše jejich PD.⁵⁶ Okruh ND v NOZ je tak poměrně úzký a shoduje se s právní úpravou v OZ, což znamená, že mezi ND patří dle § 1643 NOZ děti zůstavitele a nedědí-li, pak jsou ND jejich potomci. Dítětem zůstavitele je pak dítě narozené v manželství i mimo něj, osvojenec osvojený zůstavitelem a jeho manželem, příp. jen zůstavitelem. Vzhledem k § 25 NOZ se dítětem rozumí i nasciturus, narodí-li se živý. Pod slovy „nedědí-li dítě zůstavitele“ je pak myšlena situace, kdy zůstavitelovo dítě buď odmítlo dědictví (§ 1486 NOZ) anebo se předem svého dědického práva zřeklo smlouvou se zůstavitelem (§ 1484 NOZ). Dále se může jednat i o situaci, kdy dítě zemřelo před zůstavitelem nebo současně s ním (§ 1479 NOZ) či je dědicky nezpůsobilé (§ 1481 NOZ) nebo bylo platně vyděděno (§ 1646 a násl. NOZ).⁵⁷

Co se týče okruhu ND, považuji za nutné ještě uvést, že klasické občanskoprávní úpravy⁵⁸ zahrnují mezi ND vedle potomků zůstavitele alespoň ještě manžela a zůstavitelovy rodiče. Záměrem K. Eliáše proto bylo, aby v rámci rekodifikace občanského práva byl opět rozšířen okruh ND⁵⁹, avšak rekodifikační komise při projednání věcného záměru rozšíření okruhu zamítla. K tomu K. Eliáš následně uvedl, že se s rozhodnutím komise neztotožňuje a domnívá se, že tím dochází k vybočení z evropských standardů.⁶⁰ Osobně se shoduji s jeho názorem, neboť jeho původní návrh úpravy institutu ND odpovídal, co do okruhu ND evropským úpravám (kupř. rakouské či německé), a navíc v něm bylo omezeno právo na PD, takže

⁵⁶ HORÁK, Ondřej. Inspirační zdroje kodifikací 1811-1937-2011 (na příkladu vyplňování mezer v zákoně, věci v právním smyslu a kollace doplněné o odvolání daru pro zkrácení povinného dílu). In VOJÁČEK, Ladislav, TAUCHEN, Jaromír, SCHELLE, Karel (ed). *Proměny soukromého práva: sborník příspěvků z konference ke 200. výročí vydání ABGB*. Brno: Masarykova univerzita, 2011, s. 84 – 85.

⁵⁷ SVOBODA, Jiří. In FIALA, DRÁPAL: *Občanský zákoník IV...*, s. 403 – 404 (§ 1643 NOZ).

⁵⁸ Pod klasické občanskoprávní úpravy lze zahrnout úpravu rakouskou, německou, švýcarskou, polskou či italskou. Blíže ke srovnání zahraničních úprav: https://e-justice.europa.eu/content_succession-166-el-cs.do?member=1.

⁵⁹ V původní znění ustanovení, jež upravovalo okruh nepominutelných dědiců, bylo uvedeno: „(1) Nepominutelnými dědici jsou děti a manžel zůstavitele, a nedědí-li děti, jsou v rozsahu jejich dědického podílu nepominutelnými dědici stejným dílem jejich děti; totéž platí i o vzdálenějších potomcích téhož předka. (2) Nedědí-li ani potomci, jsou nepominutelnými dědici vedle manžela i zůstavitelovi rodiče.“

⁶⁰ ELIÁŠ, Karel. Základní pojetí návrhu úpravy dědického práva pro nový občanský zákoník. *Ad Notam*, 2003, roč. 22, č. 5, s. 102.

v konečném důsledku by byla zajištěna větší volnost pro zůstavitele.^{61, 62} Dále považuji za nutné dodat, že nerozšíření okruhu ND se setkalo s kritikou nejen ze strany K. Eliáše, ale i ze strany další části odborné veřejnosti zastoupené například V. Bednářem či O. Horákem. Někteří z nich zastávají názor, že by do okruhu ND měl též patřit zůstavitelův manžel, jiní se domnívají, že by měl být do okruhu ND zahrnut jak manžel, tak rodiče zůstavitele. Vzhledem k tomu, že není jednotný názor na to, kdo by měl být mezi ně zahrnut, budu se v další části této podkapitoly zabývat tím, zda okruh ND zakotvený v platné právní úpravě je vyhovující anebo zda by bylo na místě jej v budoucnu rozšířit i o další osoby, příp. jej upravit naprosto odlišně.

Pokud jde o **zůstavitelovy rodiče**, lze stručně shrnout, že byli považováni za ND až do účinnosti OZ, neboť podle této úpravy došlo ke zúžení okruhu ND pouze na zůstavitelovy potomky.⁶³ Tím že NOZ převzal takto zúžený okruh ND, došlo k odchýlení se od česko-rakouské právní tradice reprezentované meziválečnou rekonstrukcí, jelikož podle § 574 OZ 37 měli zůstavitelovi rodiče nárok na PD za předpokladu, že nedělily zůstavitelovy děti, a tudíž se v tomto ohledu zákonodárce odklonil od deklarovaného záměru, že základem nové právní úpravy bude OZ 37.⁶⁴

Pokud jde o **pozůstalého manžela**, je nutno říct, že mu již tradičně náleží specifická pozice. Ve středověku zůstavitelův manžel vůbec nenáležel mezi dědice a jeho nárok byl řešen skrze tzv. vdovské věno. Taktéž v původním znění OZO účinném do 12. 10. 1914 nebyl pozůstalý manžel v zásadě řazen mezi zákonné dědice, avšak předpokládalo se, že jeho zajištění bude řešeno pomocí svatebních nebo dědických smluv. V původním znění §§ 757 – 759 OZO bylo uvedeno, že pokud dědily zůstavitelovy děti, tak za určitých podmínek (měl-li zůstavitel méně než tři děti) měl pozůstalý manžel nárok pouze k doživotnímu užívání určitého dílu pozůstalosti. Jestliže ale dědili jiní zákonní dědicové, tak měl pozůstalý manžel nárok na čtvrtinu pozůstalosti, a pokud nebylo žádných dědiců, tak mu náležela celá pozůstalost. V rámci první dílčí novely OZO z r. 1914 (císařské nařízení č. 276/1914 Ř. z., jímž se vydává částečná novella k obecnému zákoníku občanskému) byl dle §§ 757 – 759 OZO ve znění §§ 68 – 70 výše citované novely mezi zákonné dědice zahrnut i zůstavitelův manžel. Manžel nadále neměl právo na PD, avšak dokud neuzavřel nové manželství, náležel mu nárok na slušné zaopatření dle § 796 OZO.⁶⁵ Ve vztahu k této právní úpravě E. Svoboda uvedl k otázce zavedení PD pro

⁶¹ Nezletilí potomci měli totiž nárok na povinný díl v hodnotě poloviny jejich zákonného dědického podílu. Ostatní nepominutelní dědicové měli taktéž nárok na povinný díl o stejné hodnotě, nesměli ale být schopni se sami žít.

⁶² BEDNÁŘ, Václav. *Testamentární dědická posloupnost*. Plzeň: Aleš Čeněk, 2011, s. 138.

⁶³ Blíže k úpravě okruhu ND v OZO a OZ 50 viz BEDNÁŘ: *Testamentární dědická...*, s. 35 – 59.

⁶⁴ ELIÁŠ: *Inspirační síla...*, s. 16.

⁶⁵ HORÁK: *Ochrana nepominutelných dědiců...*, s. 284.

pozůstalého manžela následující: „*Rodiče a děti mají právní nárok na část pozůstalosti podobně jako stát – mají nárok na povinný díl (nepominutelné právo) (...) Nevím, zda totéž právo jako rodičům zůstavitele, nemělo by náležeti také jeho manželce, zda by manželčino právo nepominutelné nemělo mít dokonce přednost před právem rodičů, kteří jsou přece obvykle zabezpečeni sociálně v době a okolnostech, kdy dítě po sobě zanechává jmění. Zejména vdova měla by mít nárok nepominutelný. Pro vdovské právo jest v našem občanském zákoně jen zárodek myšlenkový, který bude nutno přivést k vývoji – v zájmu spravedlnosti.*“⁶⁶

Návrh na začlenění zůstavitelova manžela mezi ND byl diskutován až v rámci meziválečné rekodifikace občanského práva, a to zejména na Sjezdu československých právníků v Brně v r. 1925, avšak k jeho přijetí nakonec nedošlo. Občanské zákoníky z r. 1950 a 1964 taktéž nezakotvily PD pro manžela. Tento nedostatek byl ale částečně kompenzován úpravou zákonného společenství majetkového v §§ 22 – 29 zákona č. 265/1949 Sb., o právu rodinném, ve znění pozdějších předpisů. Následně na tuto úpravu manželského majetkového práva navázala úprava bezpodílového spoluvlastnictví manželů v OZ, která byla účinná od r. 1964 do r. 1998. Poté (1. 8. 1998) byl tento institut nahrazen společným jměním manželů (dále jen „SJM“). NOZ po vzoru OZ přebírá úpravu SJM, a jak již bylo uvedeno výše, nezakotvuje PD pozůstalému manželovi.⁶⁷ Co se týče úpravy SJM, V. Bednář již ve vztahu k OZ uvedl, že SJM manželovi nezaručuje jeho majetkové zajištění v případě smrti druhého manžela (s výjimkou vypořádacího podílu), a tudíž zastává názor, že by ND měl být i zůstavitelův manžel. Tento svůj názor dále opírá i o to, že takové řešení by bylo nanejvýš logické vzhledem k tomu, že zůstavitelův manžel náleží do první dědické skupiny ze zákona.⁶⁸

Osobně se domnívám, že zůstavitelovy rodiče bývají zpravidla v době zůstavitelovy smrti finančně zajištěni a vzhledem k tomu, že hlavním účelem ochrany ND by mělo být zaopatření, zastávám stejný názor jako E. Svoboda, že není nutné je mezi ND zahrnout. Avšak pokud jde o pozůstalého manžela, domnívám se, že by měl mít nárok na PD, jelikož v případě smrti jeho manžela není právní úpravou zaručeno jeho majetkové zajištění v dostatečném rozsahu. Na rozdíl od O. Horáka, který ve svém článku uvádí, že by pozůstalý manžel měl mít nárok na PD o menší velikosti než zůstavitelovy děti⁶⁹, jsem toho názoru, že by pozůstalý manžel měl mít nárok na PD minimálně o stejné velikosti jako zletilé dítě zůstavitele. Je totiž pravděpodobnější, že majetkové zajištění bude potřebovat spíše pozůstalý manžel než zůstavitelovo zletilé dítě,

⁶⁶ SVOBODA: *Dědické právo*, s. 9.

⁶⁷ HORÁK: *Ochrana nepominutelných dědiců...*, s. 284.

⁶⁸ BEDNÁŘ: *Testamentární dědická...*, s. 95.

⁶⁹ HORÁK: *Tzv. nepominutelný dědic...*, s. 284.

neboť zletilé dítě je většinou v době zůstavitelovy smrti finančně zabezpečené, zatímco v případě pozůstalého manžela zpravidla polovina společného majetku, jenž vlastnil spolu s pozůstalým manželem, a která náležela do SJM, bude dle § 764 odst. 1 NOZ ve spojení s § 742 NOZ součástí pozůstalosti.

Domnívám se tedy, že okruh ND není vhodně stanoven a měl by být proto do budoucna upraven odlišně s tím, že za nejvhodnější řešení považuji řešení nastíněné P. Bezouškou, jež vychází z toho, že účelem ochrany ND je zaopatření, a tudíž by institut ND měl být zaměřen výhradně na ochranu osob, vůči nimž byl zůstavitel povinen výživou a péčí.⁷⁰ Na jednu stranu by tak okruh ND nebyl omezen jen na pouhé potomky a mohl by se tak stát ND i pozůstalý manžel, na druhou stranu by byl tento okruh omezen zaopatřovací funkcí tohoto institutu a nárok na PD by například nepřípadl zůstavitelovu zletilému potomkovi.

3.3 Postavení nepominutelného dědice

Od 1. 1. 2014 dochází k zásadní změně v postavení ND, jelikož ten již není dědicem, nýbrž **věřitelem dědiců a odkazovníků**.⁷¹ NOZ tak navazuje na OZO, neboť dle dvorského dekretu č. 781/1844 Sb. z. s. byl ND věřitelem pozůstalosti, nikoliv pravým dědicem.^{72, 73} Část odborné veřejnosti reprezentovaná O. Horákem považuje ND za zákonného odkazovníka.⁷⁴ Já ale zastávám shodný názor jako F. Plašil, že za něj nemá být považován, poněvadž mezi PD a odkazem je podstatný rozdíl spočívající v tom, že odkaz vzniká z vůle zůstavitele a pořizovací vůli zůstavitele proto neomezuje, zatímco existenci práva ND na PD zůstavitel nemůže svou vůlí ovlivnit (vyjma případů vydědění) a zůstavitelova pořizovací svoboda je jím tudíž omezena.⁷⁵

Avšak i podle NOZ bude **ND dědicem** tehdy, bude-li dědit ze zákonné dědické posloupnosti nebo na základě dědické smlouvy či závěti, a z tohoto důvodu nabude DP v hodnotě převyšující jeho PD. Jestliže ale takovým způsobem nabude DP o hodnotě nižší než jeho PD, má dle § 1650 NOZ právo na doplnění, a tudíž již bude ve vztahu k doplnění hodnoty PD v postavení věřitele dědiců a odkazovníků.⁷⁶

⁷⁰ BEZOUŠKA, Petr. Civilněprávní otázky testovací svobody. *Právník*, 2014, roč. 153, č. 10, s. 822.

⁷¹ ELIÁŠ: *Nový občanský zákoník ...*, s. 676.

⁷² HARTMANN, Antonín. *Zákonná dědická posloupnost a projednání pozůstalosti v zemích české a moravskoslezské*. Praha: V. Linhart, 1937, s. 22.

⁷³ Stejně postavení měl ND i podle OZ 37, jelikož § 595 OZ 37 navazoval na cit. dvorský dekret.

⁷⁴ HORÁK: *Tzv. nepominutelný dědic ...*, s. 383.

⁷⁵ PLAŠIL, Filip. Volná čtvrtina podle § 1585 NOZ a povinný díl. *Ad Notam*, 2016, roč. 22, č. 1, s. 16.

⁷⁶ ŠEŠINA, Martin. In ŠVESTKA, DVORÁK, FIALA: *Občanský zákoník ...*, s. 373 (§ 1650 NOZ).

Je-li **ND v postavení věřitele** dědiců a odkazovníků, nemá právo na podíl z pozůstalosti, nýbrž jen na vyplacení peněžní částky rovnající se hodnotě PD (§ 1654 odst. 1 NOZ). Jedná se tedy o peněžitou pohledávku ND vůči dědicům a odkazovníkům, neboť dojde-li ke zkrácení nebo úplnému opominutí ND, přispějí k vyrovnání jeho práva na PD dědici a odkazovníci poměrně (§ 1653 NOZ). Tato změna oproti dřívější úpravě může být pro dědice sice výhodou, protože mezi nimi nebude vznikat nežádoucí podílové spoluvlastnictví, ale i velkou zátěží, jelikož obecná lhůta k plnění činí tři dny od právní moci usnesení o dědictví, nestanoví-li soudní komisař lhůtu delší (§ 160 odst. 1 ve spojení s § 167 odst. 2 OSŘ), a tudíž mohou být povinni k úhradě někdy i nemalé částky v takto krátké době. Z tohoto důvodu zákon umožňuje soudu povolit splátky na PD či rozhodnout o odkladu splatnosti PD dle § 1654 odst. 1 věta druhá NOZ. Avšak u těchto rozhodnutí bude soud muset zvážit, zda jsou pro to na straně dědiců zvlášť závažné důvody a zda to lze na ND rozumně požadovat.⁷⁷

Namísto výplaty PD v penězích se taktéž mohou dědici s ND dohodnout na jiném uspokojení práva na PD (dohoda o odbytném) dle § 1654 odst. 2 NOZ a § 1657 NOZ. Přestože § 1654 odst. 2 NOZ uvádí pouze dědice ze závěti a dědické smlouvy, není důvod, proč by se ND, jenž dědictví odmítl s výhradou PD, nemohl dohodnout se zákonnými dědici.⁷⁸ Domnívám se proto, že v tomto ohledu je ustanovení nesprávně formulováno. Tento závěr navíc podporuje i znění § 1657 NOZ, protože v něm jsou uvedeni dědici již obecně. Dohoda o odbytném může spočívat v jakémkoliv plnění, na němž se strany dohodnou⁷⁹, takže může být ND vyplacena jiná peněžitá částka nebo mu může být vydána věc z pozůstalosti (včetně věcí zapisovaných do veřejného seznamu) či z majetku dědiců. Touto dohodou ale nesmí dojít ke zkrácení práv dalších věřitelů, neboť jinak by taková dohoda byla vůči nim ze zákona neúčinná a oni by mohli postupovat dle § 595 NOZ. Lze předpokládat, že každé vydání věci z pozůstalosti v jistém ohledu ostatní věřitele zkrátí, tudíž by bylo vhodné dohodnout se na takovém vydání jen tehdy, nejsou-li žádní jiní věřitelé anebo když jsou pohledávky ostatních věřitelů taktéž uspokojeny.⁸⁰

Jestliže je **ND věřitelem** dědiců a odkazovníků, neodpovídá za dluhy zůstavitele, dále není zavázán k úhradě nákladů zůstavitelova pohřbení a opatření jeho hrobového místa (a contrario § 1701 NOZ). Nemusí ani platit odměnu, náhradu hotových výdajů a náhradu za daň z přidané hodnoty notáři za úkony, jež provedl jako soudní komisař (a contrario § 108 ZŘS).⁸¹

⁷⁷ SVOBODA, Jiří. In FIALA, DRÁPAL: *Občanský zákoník IV...*, s. 436 - 438 (§ 1657 NOZ).

⁷⁸ KOHOUTEK, Jan. *Nepominutelný dědic jako účastník řízení o pozůstalosti. Ad Notam*, 2015, roč. 21, č. 5, s. 6.

⁷⁹ ŠEŠINA, Martin. In ŠVESTKA, DVOŘÁK, FIALA: *Občanský zákoník...*, s. 397 (§ 1657 NOZ).

⁸⁰ Tamtéž, s. 385 - 386 (§ 1654 NOZ).

⁸¹ KOHOUTEK: *Nepominutelný dědic jako účastník...*, s. 6.

Na závěr bych chtěla uvést, že zásadní změna v postavení ND je snad největším přínosem nové právní úpravy, neboť nejenže se tím zjednodušuje řízení o pozůstalosti a odstraňuje nechtěný vznik podílového spoluvlastnictví mezi dědici nepominutelnými a zůstavitelem určenými, ale především je tím ve vyšší míře respektována zůstavitelova vůle.

3.4 Práva nepominutelného dědice

3.4.1 Právo na povinný díl, příp. na jeho doplnění

V § 1642 NOZ je uvedeno, že ND náleží z pozůstalosti PD. Domnívám se, že i dnes lze aplikovat závěr vyslovený F. Roučkem, že právo na PD je právem obligačním a trvá již za zůstavitelova života, jelikož jej má povinnost respektovat.⁸²

Bude-li tedy zůstavitel ve svém pořízení pro případ smrti **respektovat právo ND na PD** a zůstaví mu dědický podíl alespoň v hodnotě odpovídající jeho PD, bude ND v postavení dědice (jak již bylo uvedeno výše). Obdobně může zůstavitel zanechat PD i ve formě odkazu, v tomto případě ale ND nebude dědicem, nýbrž odkazovníkem. K tomu je však nutno podotknout, že velikost PD se stanovuje až ke dni zůstavitelovy smrti. Lze tudíž předpokládat, že bude pro zůstavitele v době, kdy pořizuje pro případ smrti, značně obtížné určit velikost PD tak, aby mohl ND zůstavit DP či odkaz hodnotově odpovídající alespoň jeho PD. Zákon dále po vzoru § 774 OZO zakazuje, aby takto zůstavený DP či odkaz byl zatížen nařízením zůstavitele, jež by PD omezovala (§ 1644 odst. 1 NOZ). Pokud by zůstavitel tento zákaz nerespektoval a jeho nařízení by omezilo PD, nepřihlíželo by se k němu – jednalo by se o zdánlivé právní jednání dle § 554 NOZ (§ 1644 odst. 2 NOZ).⁸³

Za předpokladu, že je ND zůstavěno více, než kolik činí jeho PD, omezující nařízení se bude vztahovat pouze na část přesahující hodnotu PD (§ 1644 odst. 2 NOZ). Nařízením zůstavitele je pak myšleno zejména to, že „*zůstavitel podmíní či oddálí (doložením času či podmínkou) dědické právo nepominutelného dědice nebo mu udělí příkaz (...), popř. zřídí svěřenské nástupnictví, anebo v případě odkazu přikáže nepominutelnému dědici (odkazovníku) splnění dalšího odkazu (jde o tzv. pododkaz)*“.⁸⁴ Zákon však zůstaviteli umožňuje uložit ND, aby se rozhodl pro to, co je mu zůstavěno s omezením nebo pro PD (§ 1644 odst. 3 NOZ). Je

⁸² ROUČEK, František. In ROUČEK, František, SEDLÁČEK, Jaromír (ed). *Komentář k československému obecnému zákoníku občanskému a občanské právo platné na Slovensku a v Podkarpatské Rusi. III. díl*, 1. vydání. Praha: V. Linhart, 1936, s. 429 (§ 764 OZO).

⁸³ SVOBODA, Jiří. In FIALA, DRÁPAL: *Občanský zákoník IV...*, s. 408 - 409 (§ 1644 NOZ).

⁸⁴ Tamtéž, s. 409 (§ 1644 NOZ).

ovšem pravdou, že takové právo volby náleží ND i bez tohoto projevu vůle zůstavitele, neboť může dědictví odmítnout s výhradou PD (§ 1485 odst. 1 NOZ).⁸⁵

Pokud ale zůstavitel **nebude respektovat právo ND na PD** – pořízení pro případ smrti zkrátí jeho PD – bude ND náležet PD (§ 1492 NOZ). Jak již bylo uvedeno výše, předchozí úprava činila závěť relativně neplatnou v té části, která nerespektovala ochranu ND zakotvenou v § 479 věta první OZ⁸⁶. Toto pojetí ochrany ND bylo odbornou veřejností považováno za nevyhovující, proto NOZ přichází s radikální změnou, jež spočívá v tom, že zkrácení PD nepominutelného dědice nemá za následek neplatnost pořízení pro případ smrti, ale vznik obligačního nároku ND vůči dědicům a odkazovníkům, který spočívá v pohledávce na vyplacení PD, příp. jeho doplnění.^{87, 88}

Avšak § 1492 NOZ naznačuje dva případy, v nichž nepominutelnému dědici PD nenáleží, přestože došlo ke zkrácení PD pořízením pro případ smrti. Těmito případy jsou zřeknutí se práva na PD (§ 1484 odst. 1 NOZ) a platné vydědění (§ 1646 a násl. NOZ). Tento výčet ale nelze považovat za úplný, jelikož nepominutelnému dědici PD nenáleží i tehdy, je-li nezpůsobilým dědicem (§ 1481 NOZ) nebo odmítl-li dědictví, aniž by si vyhradil právo na PD (§ 1485 odst. 1 NOZ).⁸⁹

Vzhledem k výše uvedenému **má ND právo na PD** především tehdy, pořídil-li zůstavitel pro případ smrti o veškerém svém majetku a nepominutelného dědice zcela opominul, ač o něm věděl, přičemž se tento potomek nedopustil ničeho, co by naplňovalo zákonný důvod vydědění ve smyslu § 1651 odst. 2 NOZ. Avšak byl-li by ND ve shodném případě opominut zůstavitelem jen zčásti, a tudíž by se mu nedostalo, ať již ve formě DP či odkazu, alespoň tolik, kolik činí hodnota jeho PD, měl by nárok na doplnění hodnoty PD (§ 1650 NOZ). Dalším relativně podobným případem, ve kterém má ND právo na doplnění hodnoty PD dle § 1650 NOZ, je situace, kdy v důsledku zůstavitelova pořízení pro případ smrti, ve kterém na ND nebylo pamatováno, nabyl tento zůstavitelův potomek jako zákonný dědic majetek v menší hodnotě, než kolik činí jeho PD.⁹⁰

ND má taktéž právo na PD, jestliže zůstavitel pořídí pro případ smrti o veškerém svém majetku a jeho zcela opomine, neboť o něm neví, a takové opominutí pochází jen z tohoto

⁸⁵ ŠEŠINA, Martin. In ŠVESTKA, DVOŘÁK, FIALA: *Občanský zákoník...*, s. 353 (§ 1645 NOZ).

⁸⁶ KITTEL: *Neopomenutelný dědic...*, s. 15.

⁸⁷ SVOBODA, Jiří. In FIALA, DRÁPAL: *Občanský zákoník IV...*, s. 404 (§ 1643 NOZ).

⁸⁸ Vzhledem k tomu, že stejný přístup k ochraně ND zvolil i OZO, je možné i nyní použít prvorepublikovou judikaturu – např. rozhodnutí Nejvyššího soudu Československé republiky ze dne 6. května 1919, sp. zn. Rv I 221/19 (Vážný 169).

⁸⁹ FIALA, Roman, BEEROVÁ, Kamila. In FIALA, DRÁPAL: *Občanský zákoník IV...*, s. 84 (§ 1492 NOZ).

⁹⁰ KOHOUTEK: *Nepominutelný dědic jako účastník...*, s. 3.

důvodu (§ 1652 NOZ). Přičemž musí zůstavitelova nevědomost o potomku existovat v době pořízení pro případ smrti, takže není relevantní, že se zůstavitel dozvěděl o takovém potomku až po pořízení pro případ smrti.⁹¹

Podle § 1650 NOZ má ND nárok na PD, příp. doplnění hodnoty PD tehdy, když zůstavitel ND neplatně vydědil, současně pořídil pro případ smrti a povolal jiné osoby dědici celé pozůstalosti, příp. podstatné části pozůstalosti, takže podíl neplatně vyděděného potomka na zbylé části pozůstalosti nedosahuje ani hodnoty PD. Přičemž neplatně vyděděným potomkem lze rozumět takového potomka, který byl zůstavitelem vyděděn sice z některého ze zákonných důvodů, avšak tento důvod nebyl následně shledán platným, neboť vyděděný uspěl ve sporu o dědické právo. Neplatně vyděděným je ND i tehdy, byl-li zůstavitelem vyděděn z důvodu, jenž není zákonným důvodem vydědění.⁹²

Znění § 1650 NOZ ale není zcela přesné, poněvadž z něj není patrná podmínka, která musí být splněna, aby měl ND nárok jen na PD, příp. doplnění jeho hodnoty. Touto podmínkou je skutečnost, že zůstavitel vedle neplatného vydědění takového potomka ještě pořídil pro případ smrti a povolal jiné osoby za dědice celé pozůstalosti, příp. její podstatné části, takže podíl neplatně vyděděného potomka na zbylé části pozůstalosti nedosahuje ani hodnoty PD. Pokud bychom § 1650 NOZ nedoplňili o tuto podmínku, museli bychom logicky dojít k závěru, že je takové ustanovení v rozporu se zbylou úpravou dědického práva, neboť zůstavitelův potomek by měl být správně bez této podmínky dědicem ze zákonné dědické posloupnosti a měl by mít právo na DP, nikoliv jen na PD.⁹³

Pokud ND odmítne dědictví s výhradou PD dle § 1485 odst. 1 věta druhá NOZ, má taktéž právo na PD. Dále mu náleží právo na PD i tehdy, když se dle § 1644 odst. 3 NOZ rozhodne pro PD namísto dědického podílu nebo odkazu, jenž se mu zůstavuje s omezením.⁹⁴

Avšak aby měl ND ve všech výše uvedených případech právo na PD, je třeba, aby uplatnil právo na PD a právo na jeho vypořádání.⁹⁵ Pokud ND uplatní obě tato práva, musí soudní komisař v konečném rozhodnutí o dědictví rozhodnout o vypořádání PD či schválit dohodu o vypořádání PD [§ 185 odst. 3 písm. b) ZŘS]. Je tedy patrné, že zákon ND nenutí k přijetí PD a ND tak může do protokolu o projednání pozůstalosti po podaném poučení o svém právu na PD prohlásit, že jej neuplatňuje. Tím však jeho účast v řízení o pozůstalosti končí.⁹⁶ Obdobné

⁹¹ SVOBODA, Jiří, KLIČKA, Ondřej. *Dědické právo v praxi*. Praha: C. H. Beck, 2014, s. 24.

⁹² SVOBODA, Jiří. In FIALA, DRÁPAL: *Občanský zákoník IV...*, s. 429 (§ 1650 NOZ).

⁹³ Tamtéž.

⁹⁴ KOHOUTEK: *Nepominutelný dědic jako účastník...*, s. 3.

⁹⁵ Je třeba rozlišovat mezi uplatněním práva na PD a uplatněním práva na jeho vypořádání – srov. SVOBODA, KLIČKA. *Dědické právo v...*, s. 33.

⁹⁶ ŠEŠINA, Martin. In ŠVESTKA, DVORÁK, FIALA: *Občanský zákoník...*, s. 373 (§ 1650 NOZ).

důsledky má i situace, kdy se ND v soudním komisařem stanovené lhůtě nevyjádří k zůstavitelovu pořízení pro případ smrti či k prohlášení o vydědění (tj. nenamítne jeho neplatnost) a neuplatní své právo na PD a na jeho vypořádání, ačkoliv byl k tomu písemně vyzván soudním komisařem a současně byl upozorněn, že pokud se nevyjádří ve lhůtě, bude se mít za to, že uznává pořízení pro případ smrti či prohlášení o vydědění za platné a pravé a právo na PD neuplatňuje (§ 20 odst. 3 ZŘS).⁹⁷

K tomu je však nutno poznamenat, že uplatnění či neuplatnění práva na PD není neodvolatelné. ND tak může již v průběhu řízení o pozůstalosti změnit své stanovisko s tím, že pokud dříve neuplatňoval právo na PD a toto své rozhodnutí si rozmyslel, bude jeho účast v řízení obnovena. Jestliže již bylo řízení o pozůstalosti skončeno, může ND do doby, než dojde k promlčení jeho práva, uplatnit své právo na PD proti dědicům u obecného soudu.⁹⁸

K právu na PD považují za nutné ještě uvést, že pokud by ND, který se má stát v případě svěřenského nástupnictví následným dědicem, přijal toto dědictví (byť mu z vůle zůstavitele případně až v budoucnu), tak by již neměl právo na PD. Důležitý je dále § 200 písm. c) ZŘS, ve kterém je stanoveno, že dnem právní moci usnesení o nařízení likvidace pozůstalosti zanikají mimo jiné i práva na PD.⁹⁹

3.4.2 Právo na nutnou výživu

Z výše uvedeného vyplývá, že potomek zůstavitele v určitých případech nemá nárok ani na PD, avšak pro takového potomka zákon zakotvil právo na jisté zaopatření, přesněji právo na nutnou výživu podle § 1665 NOZ. Právo na nutnou výživu je staronovým institutem, jenž české právo více než 60 let neznalo, přičemž se zákonodárce inspiroval § 795 OZO, resp. § 608 OZ 37. Ten, komu náleží právo na nutnou výživu, není dědicem a takové právo nabývá přímo ze zákona. Důležité je, že právo na nutnou výživu nelze uplatnit v těch případech, kdy po smrti zůstavitele existuje zákonná vyživovací povinnost jiných osob.¹⁰⁰

Aby zůstavitelovu potomku, který nemá právo na PD, náleželo právo na nutnou výživu, musí splnit dvě zákonem stanovené podmínky. První podmínkou je, že se mu nedostává nutné výživy. Druhá podmínka spočívá v tom, že není schopen sám se živit, což znamená, že není schopen se živit nejenom svou prací, ale i výnosem ze svého vlastního majetku. Tato neschopnost může být způsobena nejen jeho zdravotním stavem nebo neschopností pracovat,

⁹⁷ KOHOUTEK: *Nepominutelný dědic jako účastník...*, s. 4.

⁹⁸ Tamtéž, s. 4 - 5.

⁹⁹ ŠEŠINA, Martin. Změny v postavení a právech nepominutelných dědiců v novém občanském zákoníku. *Rekodifikace & Praxe*, 2015, roč. 3, č. 3, s. 9.

¹⁰⁰ SVOBODA, Jiří. In FIALA, DRÁPAL: *Občanský zákoník IV...*, s. 459 – 460 (§ 1669 NOZ).

ale může mít svůj původ i v jiné objektivní okolnosti, jakou je např. péče o osobu vyžadující stálou celodenní péči. Je však nutno dodat, že i když budou splněny obě tyto podmínky, zákon ve dvou případech přesto nepřiznává zůstavitelovu potomku právo na nutnou výživu. V prvním případě zůstavitelův potomek takové právo nemá, jestliže dědí na jeho místě jeho potomek. Což může nastat například tehdy, když je bližší potomek dědicky nezpůsobilý a dle § 1483 NOZ nastupuje na jeho místo při zákonné dědické posloupnosti jeho dítě (vzdálenější potomek). V druhém případě právo na nutnou výživu zůstavitelův potomek nemá, jestliže je jeho potomek na jeho místě povolán k PD. Tento případ dopadá na situaci, kdy byl zůstavitelův potomek vyděděn z obavy, že vzhledem k jeho zadluženosti nebo marnotratnosti se pro potomky vyděděného nezachová ani PD, přičemž zůstavitel současně zůstaví PD, který by jinak náležel vyděděnému potomku, jeho dětem (§ 1647 NOZ).¹⁰¹

Pokud jde o samotný termín „nutná výživa“, není v zákoně a ani v důvodové zprávě nijak blíže vymezen, lze ale předpokládat, že půjde o uspokojení všech odůvodněných potřeb, i když jen v nutném a nezbytném rozsahu k zajištění výživy a dalších základních osobních potřeb tohoto potomka.¹⁰² Jelikož se tento termín užívá i v rámci závazkového práva u odvolání daru pro nouzi (§ 2068 a násl. NOZ), chtěla bych uvést, co pod tímto pojmem spatřují autoři jednoho z komentářů: „*Pojmem nutná výživa pak je třeba chápat zajištění základních potravin nezbytných k přežití, zajištění základního ošacení, zajištění možnosti základního bydlení a případně zajištění léků nezbytných k životu dárce. Při poskytnutí nutné výživy je samozřejmě třeba zohlednit i další dávky, které může dárce získat (dávky v hmotné nouzi, příspěvek na bydlení apod.)*.“¹⁰³

Zákon neomezuje právo na nutnou výživu časově, takže nutná výživa může být poskytována i několik let. Toto právo je však omezeno co do kvantity, takže zůstavitelův potomek podle § 1665 NOZ nemůže dostat z pozůstalosti více, než kolik by činil jeho PD.¹⁰⁴

Vzhledem k tomu, že NOZ upravuje více druhů zaopatřovacích dávek, tj. nutnou výživu, slušnou výživu, nutné zaopatření a bezplatné zaopatření, musela být zákonem upravena i jejich vzájemná konkurence. Podle § 1666 odst. 3 NOZ se řeší konkurence mezi slušnou výživou¹⁰⁵ a nutnou výživou s tím, že bylo-li by právem na slušnou výživu zkráceno právo na nutnou výživu, zkrátí se všechna tato práva tak, aby se všem oprávněným dostalo stejně. Na rozdíl od

¹⁰¹ Tamtéž, s. 461 – 462.

¹⁰² SVOBODA, KLIČKA: *Dědické právo v...*, s. 27.

¹⁰³ BEDNÁŘ, Václav, KASÍK, Petr. In HULMÁK, Milan (ed). *Občanský zákoník VI. Závazkové právo: zvláštní část (§ 2055-3014). Komentář*. 1. vydání. Praha: C. H. Beck, 2014, s. 18 (§ 2068 NOZ).

¹⁰⁴ SVOBODA, KLIČKA: *Dědické právo v...*, s. 26 – 27.

¹⁰⁵ Slušná výživa je upravena v § 1666 odst. 1 NOZ a náleží pozůstalému manželovi nebo matce zůstavitelova dítěte, která nebyla za zůstavitele provdána.

toho nutné zaopatření nelze pozůstalému manželu nebo rodiči zůstavitele podle § 1666 odst. 3 NOZ a § 1668 NOZ poskytnout, došlo-li by tím ke zkrácení práva na nutnou výživu.

Na závěr bych chtěla uvést, že právo některých osob na zaopatření včetně práva na nutnou výživu se do našeho práva vrací jako tradiční institut, vstupuje ale do právního řádu, který je dosti odlišný od toho původního, neboť upravuje řadu právních institutů, které jak OZO, tak OZ 37 neznaly, a které taktéž poskytují právo na určité zaopatření či zajištění osobám uvedeným v §§ 1665 – 1668 NOZ. Ve vztahu k nutné výživě jde především o vyživovací povinnost mezi manžely (§ 697 NOZ) a příbuznými (§ 910 a násl. NOZ) či nejrůznější dávky státní sociální podpory.¹⁰⁶ Musím proto souhlasit s J. Svobodou¹⁰⁷, že tento institut není vhodně upraven vzhledem k právnímu řádu jako celku a z hlediska praxe bude tudíž nutno řešit otázku rozsahu jeho reálného uplatnění.

3.4.3 Další práva nepominutelného dědice

Pokud ND osvědčí obavu z předlužení dědice, může jako věřitel **navrhnout odloučení pozůstalosti** dle § 1709 odst. 1 NOZ, takže pozůstalost zůstane odloučena od jmění dědice a bude spravována jako oddělené jmění. Dále ND svědčí **právo být zapsán do veřejného seznamu přímo po zůstaviteli**, jestliže se dohodne s dědici, že mu namísto zaplacení peněžité částky rovnající se hodnotě jeho PD bude vydána z pozůstalosti věc zapsaná do veřejného seznamu (§ 1654 odst. 2 věta druhá NOZ). Od zůstavitelovy smrti až do určení PD má ND taktéž **právo na poměrné vyúčtování podílu na zisku a ztrátě pozůstalosti** (§ 1656 věta třetí NOZ), neboť až do určení PD má **ND právo a povinnost poměrně se účastnit na zisku a ztrátě pozůstalosti** (§ 1656 věta druhá NOZ).¹⁰⁸ Vzhledem k tomu, že právo a povinnost poměrně se účastnit na zisku a ztrátě pozůstalosti byla upravena i v § 786 OZO, je možné vycházet i z judikatury, která se k danému ustanovení vztahovala: „*Rozhodným pro výpočet čisté pozůstalosti jest sice den zůstavitelova úmrtí, ale veškeré až do vyplacení povinného dílu v pozůstalostním jmění nastalé změny jdou na účet nepominutelného dědice. Nepřísluší mu za mezidobí nárok na úroky, může však požadovati kladení účtů a jest účasten na zisku, ztrátě a výtěžcích pozůstalosti.*“¹⁰⁹

Jestliže soudní komisař zjistí, že ND náleží právo na PD, zároveň ND uplatní právo na PD a na jeho vypořádání a nemá zájem o dohodu s dědici o odbytém (§ 1657 NOZ), musí provést

¹⁰⁶ SVOBODA, Jiří. In FIALA, DRÁPAL: *Občanský zákoník IV...*, s. 459 (§ 1669 NOZ).

¹⁰⁷ Tamtéž.

¹⁰⁸ SVOBODA, KLIČKA: *Dědické právo v...*, s. 23.

¹⁰⁹ Rozhodnutím Nejvyššího soudu Československé republiky ze dne 10. února 1925, sp. zn. R I 69/25 (Vážný 4649).

soupis a odhad pozůstalosti dle § 1685 NOZ, neboť je to potřebné pro výpočet PD. Je-li tak nařízen soupis pozůstalosti, ND má právo být u něj **přítomen, vznášet dotazy a činit připomínky** dle § 1684 odst. 2 písm. c) NOZ. I u soupisu pozůstalosti za účelem výpočtu PD může dojít k jeho nahrazení seznamem pozůstalostního majetku vyhotoveným správcem pozůstalosti a potvrzeným všemi dědici (§ 1687 odst. 1 NOZ). V jednoduchých případech může být dokonce nahrazen i společným prohlášením dědiců o pozůstalostním majetku (§ 1687 odst. 2 NOZ). V případech, kdy je takto nahrazen soupis pozůstalosti, má ND **právo namítnout, že dané prohlášení či seznam neodpovídá skutečnosti a žádat, aby soudní komisař nařídil nový soupis pozůstalosti.**¹¹⁰

3.5 Velikost povinného dílu a jeho výpočet

Stejně jako v OZ se rozlišuje velikost PD podle toho, zda je ND zletilý či nezletilý (§ 1643 odst. 1 NOZ). Nezletilému se tak musí dostat alespoň tolik, kolik činí tři čtvrtiny jeho zákonného dědického podílu, zatímco zletilému se musí dostat alespoň tolik, kolik činí jedna čtvrtina jeho zákonného dědického podílu. Dochází k zmenšení velikosti PD oproti předchozí právní úpravě, z čehož je patrná snaha zákonodárce o posílení pořizovací svobody zůstavitele.

Na rozdíl od předchozí právní úpravy, která výpočet PD vůbec neřešila, jsou v platné právní úpravě pravidla pro výpočet PD zakotvena, a to zejména v §§ 1655 – 1656 NOZ. Co se týče samotného postupu výpočtu PD, musí se nejprve zjistit **základ pro výpočet PD**, což znamená, že se majetek (tedy aktiva dle § 495 NOZ) v pozůstalosti sepíše a odhadne, a to dle stavu a v obvyklé ceně k datu úmrtí zůstavitele, ledaže vznikl oceňovaný majetek až po smrti zůstavitele, protože pak je rozhodný stav v době jeho vzniku (§ 181 odst. 2 ZŘS). Následně se k majetku v pozůstalosti připočte to, co se započítává na PD dle §§ 1660 – 1661 NOZ (blíže k započtení na PD viz podkapitola 3.6).¹¹¹ Domnívám se, že by se měla dále připočíst i hodnota základního vybavení rodinné domácnosti (§ 1667 NOZ), neboť to vyplývá z rozhodnutí Nejvyššího soudu Československé republiky ze dne 18. prosince 1925, sp. zn. R I 939/25 (Vážný 5569/25).

Od takto dosažené hodnoty se pak odečtou dluhy zůstavitele a závady, které na majetku zůstavitele vázly již v době jeho smrti (§ 1655 odst. 1 NOZ¹¹²). Mezi zůstavitelovy dluhy patří dle § 171 odst. 2 písm. a) ZŘS jak dluhy, které měl v době smrti, tak i dluhy, které mají původ v právních skutečnostech, z nichž by měl zůstavitel plnit, kdyby mu v tom nezabránila smrt.

¹¹⁰ KOHOUTEK: *Nepominutelný dědic jako účastník...*, s. 5.

¹¹¹ ŠEŠINA, Martin. In ŠVESTKA, DVOŘÁK, FIALA: *Občanský zákoník...*, s. 389 (§ 1655 NOZ).

¹¹² Inspirací byl § 784 věta poslední OZO.

Mezi závady uvedené v § 1655 odst. 1 NOZ je možno zařadit např. právo stavby či služebnost váznoucí na zůstavitelově pozemku (§ 1240 a násl. NOZ).¹¹³

V souvislosti s výpočtem PD vyvstává otázka, zda lze odečíst i pasiva pozůstalosti uvedená v § 171 odst. 2 písm. b) ZŘS, tj. náklady pohřbu, náklady některých osob na zaopatření a další dluhy, které vznikly po smrti zůstavitele, o nichž zákon stanoví, že jsou pasivem pozůstalosti či že je hradí dědici zůstavitele nebo že se hradí z pozůstalosti (např. náklady na pořízení soupisu pozůstalosti dle § 1686 NOZ). Odborná literatura se přiklání k názoru, že i tyto hodnoty by měly být odečteny s tím, že to odůvodňuje prvorepublikovou judikaturou – přesněji rozhodnutím Nejvyššího soudu Československé republiky ze dne 10. února 1925, sp. zn. R I 69/25 (Vážný 4649).¹¹⁴

Jelikož v první větě § 1656 NOZ, jehož vzorem je § 786 OZO, je uvedeno, že se PD stanoví bez zřetele na odkazy a jiné závady vznikající z pořízení pro případ smrti, nebude se obvyklá cena pozůstalosti snižovat o jejich hodnotu a PD bude tudíž vypočten i z jejich hodnoty. Mezi jiné závady patří pododkazy (§ 1599 NOZ), doložení času (§ 1564 a násl. NOZ), příkazy (§ 1569 a násl. NOZ), svěřenské nástupnictví (§ 1512 a násl. NOZ) či podmínky (§ 1561 a násl. NOZ).¹¹⁵

Výsledná částka vypočtená na základě pravidel výše uvedených je pak základem pro výpočet hodnoty PD. Pro **samotný výpočet PD** je pak rozhodující to, zda je ND ve smyslu § 1643 odst. 2 NOZ zletilý (PD činí jednu čtvrtinu zákonného dědického podílu) či nezletilý (PD činí tři čtvrtiny zákonného dědického podílu). Pro určení výše PD je nejprve nutné zjistit velikost zákonného dědického podílu. Musíme se proto zabývat otázkou, ke kterým osobám se při výpočtu zákonného dědického podílu přihlíží. Odpověď nám do jisté míry dává § 1645 NOZ¹¹⁶, když uvádí, že při výpočtu PD se přihlíží i k těm osobám, jež se zřekly dědictví či PD, jsou nezpůsobilé dědit nebo byly zůstavitelem platně¹¹⁷ vyděděny.

V důvodové zprávě je pak uvedeno, že toto ustanovení sleduje římskou zásadu „exheredatus partem facit ad minuendam“ (podíl vyděděného způsobí zmenšení PD) s tím, že tato zásada je vztažena i na případy zřeknutí se dědictví a dědické nezpůsobilosti. Hlavním účelem § 1645 NOZ je tak posílení pořizovací volnosti zůstavitele, neboť pokud by nebylo tohoto ustanovení, automaticky by vzrostly PD ostatních ND tehdy, byl-li by jeden z nich vyděděn, dědicky nezpůsobilý či by se zřekl dědictví nebo PD, a v důsledku toho by došlo k zmenšení té části

¹¹³ SVOBODA, Jiří. In FIALA, DRÁPAL: *Občanský zákoník IV...*, s. 436 – 437 (§ 1657 NOZ).

¹¹⁴ Tamtéž. Dále i ŠEŠINA, Martin. In ŠVESTKA, DVOŘÁK, FIALA: *Občanský zákoník...*, s. 390 (§ 1655 NOZ).

¹¹⁵ ŠEŠINA, Martin. In ŠVESTKA, DVOŘÁK, FIALA: *Občanský zákoník...*, s. 390 (§ 1655 NOZ).

¹¹⁶ Inspirací pro toto ustanovení byl § 577 OZ 37.

¹¹⁷ V § 1645 NOZ není uvedeno „platně“, přestože jen platné vydědění má za následek zánik práva ND na PD.

majetku, o níž by mohl zůstavitel dle své vůle pořídit, aniž by tím zkrátil PD nepominutelného dědice.¹¹⁸

Já ovšem zastávám názor, že výčet osob, k nimž se dle § 1645 NOZ přihlíží, není úplný, a je proto třeba mezi ně zahrnout i dědice, kteří dědictví odmítli, aniž by si vyhradili PD (§ 1485 odst. 1 NOZ) a dále i dědice, k nimž se při projednání pozůstalosti nepřihlíží dle § 1671 NOZ. Tyto své závěry opírám o usnesení NS ze dne 25. října 2010, sp. zn. 21 Cdo 3977/2010¹¹⁹, neboť tento judikát lze i nadále využívat.¹²⁰ Moje tvrzení taktéž podporuje text důvodové zprávy k OZ 37: „*Je samozřejmé, že při vyměření povinného dílu podle § 577 se počítají vždy všichni zákonní dědicové, tedy na př. pozůstalý manžel nebo ten, kdo odmítl dědictví jemu napadlé.*“¹²¹

Od hodnoty PD vypočteného na základě pravidel výše uvedených se nakonec odečte hodnota toho, co se ND započítává na PD dle §§ 1660 - 1661 NOZ a rozdíl mezi těmito dvěma hodnotami je onou částkou, jež má být ND vyplacena v penězích dle § 1654 odst. 1 NOZ.¹²²

Přímé zakotvení pravidel pro výpočet PD v zákoně lze rozhodně považovat za jeden z přínosů nové právní úpravy, neboť se zůstavitel konečně může seznámit s postupem výpočtu PD v zákoně, což dle dřívější úpravy nemohl (viz podkapitola 2.3).

3.6 Započtení na povinný díl a započtení na dědický podíl

Účelem započtení je (stejně jako v OZ) snaha o dosažení alespoň přibližného či částečného srovnání hodnoty majetku nabytého jednotlivými dědici jak dědictvím, tak bezplatným převodem za života zůstavitele.¹²³ Vzhledem k tomu, že ND již není dědicem, je úprava započtení rozdělena na započtení na PD (§§ 1660 – 1661 NOZ), započtení na DP (§§ 1662 – 1664 NOZ) a společná ustanovení pro oba druhy započtení (§§ 1658 – 1659 NOZ). K započtení na PD může soud přistoupit i bez výslovného nařízení zůstavitele, zatímco dle § 1663 NOZ k započtení na DP soud přistoupí jen tehdy, když to zůstavitel přikázal projevem své vůle

¹¹⁸ ELIÁŠ: *Nový občanský zákoník ...*, s. 669 - 670.

¹¹⁹ Zásadní část odůvodnění, jež se vztahuje k této problematice, je již uvedena v podkapitole 2.3.

¹²⁰ BEZOUŠKA, Petr a kol. *Soudní judikatura ve světle nového občanského zákoníku. Komentovaný rejstřík judikatury a její použití po rekodifikaci*. Praha: Wolters Kluwer ČR, 2016, s. 376.

¹²¹ Důvodová zpráva k vládnímu návrhu zákona, kterým se vydává občanský zákoník. Praha: Národní shromáždění ČSR, 1937, s. 303. Dostupné na <
<http://www.nrsr.sk/dl/Browser/DsDocumentVariant?documentVariantId=15703&fileName=T0844.pdf&ext=pdf>

>.

¹²² ŠEŠINA, Martin. In ŠVESTKA, DVOŘÁK, FIALA: *Občanský zákoník...*, s. 391 (§ 1655 NOZ).

¹²³ Usnesení NS ze dne 13. března 2015, sp. zn. 21 Cdo 1939/2013.

učiněným ve formě předepsané pro pořízení závěti (§ 1532 a násl. NOZ), ledaže by se jednalo o případ uvedený v § 1664 NOZ (započtení na DP provedené soudem).¹²⁴

V § 1658 NOZ je (na rozdíl od OZ) výslovně stanoveno, že oba druhy **započtení nezakládají obdarovanému povinnost něco vydat**. Nesouhlasím s názorem O. Horáka, že by z textu tohoto ustanovení bylo možné dovodit, že „*vyloučení povinnosti ,něco vydat‘ se týká předmětu daru, ale nikoli jeho hodnoty, která by se naopak měla vydat na doplnění povinného dílu*“¹²⁵, neboť NOZ nevychází z koncepce „fictive hereditary mass“, při které pozůstalost tvoří souhrn majetku existujícího k okamžiku zůstavitelovy smrti a darů, jež zůstavitel za svého života daroval, a proto se poskytnuté dary nebo jejich hodnota vrací do majetkové podstaty pozůstalosti.¹²⁶

Jedinou výjimku z tohoto pravidla představuje **odvolání daru pro nevděk** dle § 2072 NOZ. Takže pokud obdarovaný ublíží úmyslně nebo z hrubé nedbalosti dárce tak, že zjevně poruší dobré mravy, může dárce, nepromine-li mu to, od darovací smlouvy odstoupit. Odůvodňují-li to okolnosti, má dárce stejné právo i tehdy, když se obdarovaný dopustí jednání, které je zjevným porušením dobrých mravů proti osobě dárce blízké. Pokud byl dar v době odvolání již odevzdán, má dárce právo požadovat vydání celého daru, a pokud takové vydání není již možné, má právo na zaplacení jeho obvyklé ceny.

Ve vztahu k dřívější úpravě (vrácení daru dle § 630 OZ) byl zastáván názor, že právo odvolat dar bylo osobním právem dárce, a tudíž nemohlo přejít na jeho dědice. Jestliže ale dárce ještě za svého života dar odvolal, ale jeho vrácení se již nedožil, přecházel nárok na vydání daru na dárcevy dědice. Tato nemožnost odvolat dar dárceovým dědicem byla odbornou veřejností kritizována, neboť bylo značně nespravedlivé, že dědic nemohl dar odvolat zejména tehdy, když obdarovaný dárce zavraždil.¹²⁷ Z tohoto důvodu § 2074 NOZ připouští, že ve výjimečných případech může i dárceův dědic uplatnit právo na odvolání daru. Prvním případem je situace, kdy obdarovaný dárce v odvolání daru zabránil (např. jej zavraždil). Druhý případ pak nastane, když dárce v odvolání daru zabránila vyšší moc (např. dárce se rozhodl pro odvolání daru, ale zemřel dříve, než tak mohl učinit).¹²⁸

¹²⁴ SVOBODA, Jiří. In FIALA, DRÁPAL: *Občanský zákoník IV...*, s. 455 (§ 1664 NOZ).

¹²⁵ HORÁK: *Tzv. nepominutelný dědic...*, s. 385.

¹²⁶ SVOBODA, Jiří. In BŘÍZA, Petr, BŘICHÁČEK, Tomáš, FIŠEROVÁ, Zuzana, HORÁK, Pavel, PTÁČEK, Lubomír, SVOBODA, Jiří (ed). *Zákon o mezinárodním právu soukromém. Komentář*. Praha: C. H. Beck, 2014, s. 422.

¹²⁷ ELISCHER, David. In ŠVESTKA, Jiří, DVOŘÁK, Jan, FIALA, Josef (ed). *Občanský zákoník. Komentář. Svazek V*. Praha: Wolters Kluwer ČR, 2014, s. 710 (§ 2074 NOZ).

¹²⁸ BEDNÁŘ, Václav, KASÍK, Petr. In HULMÁK: *Občanský zákoník VI...*, s. 26 (§ 2074 NOZ).

Lhůta k uplatnění práva odvolat dar pro nevděk činí u dárce jeden rok ode dne, kdy obdarovaný dárce ublížil. Avšak dozví-li se o tom později, může dar odvolat do jednoho roku ode dne, kdy se dozvěděl o důvodu pro odvolání daru. Dědic dárce pak může dar odvolat do jednoho roku od smrti dárce (§ 2075 NOZ).

Považuji za nutné uvést, že ačkoliv v důvodové zprávě k § 1658 NOZ je uvedeno, že „z. *faktu započtení nevzniká nikomu povinnost něco vydat jiné osobě (jedinou výjimkou je možnost odvolání daru pro zkrácení povinného dílu v případě, že pozůstalost pro vyrovnání povinného dílu nebude stačit)*“¹²⁹, NOZ takové odvolání daru neumožňuje a důvodová zpráva proto není v souladu s textem zákona. Nesouhlasím však s názorem O. Horáka, že se jedná o případ tzv. mezery v zákoně¹³⁰, neboť vzhledem k tomu, že první verze návrhu NOZ z r. 2005¹³¹ obsahovala v §§ 1735 – 1736 úpravu tohoto druhu odvolání daru a až v průběhu rekonstrukčních prací bylo rozhodnuto o jejím vypuštění, je patrné, že se zákonodárce rozhodl zvolit jinou koncepci ochrany práv ND, a jeho rozhodnutí by mělo být proto respektováno.

Je ovšem pravdou, že absence práva odvolat dar pro zkrácení PD značně zeslabuje ochranu ND, jelikož tím, že právní úprava nezohledňuje v souvislosti s právem na PD dary poskytnuté zůstavitelem třetím osobám ještě za jeho života, může dojít k tomu, že bude ND de facto vyděděn, neboť mu zůstavitel zanechá pozůstalost zanedbatelné hodnoty. Tento názor zastává i odborná veřejnost reprezentovaná například O. Horákem¹³² či P. Bezouškou¹³³. Bylo by tedy nanejvýš vhodné, aby de lege ferenda došlo k zakotvení i tohoto institutu za účelem zajištění vyšší ochrany ND.

V § 1659 NOZ, jehož inspirací byl § 607 OZ 37, a který se vztahuje k oběma druhům započtení, se stanovuje rozhodná doba pro určení hodnoty započítávaného daru, což je změna oproti předchozí úpravě, jelikož v ní výslovná úprava této problematiky chyběla (viz podkapitola 2.4). Obecně se tak vychází z hodnoty toho, co bylo poskytnuto a co podléhá započtení, v době jeho odevzdání, avšak v mimořádných případech může soud rozhodnout jinak. Je tedy patrné, že se hodnota určuje podle stejných pravidel jako dříve, neboť ke stejnému závěru dospěl i NS ve svém usnesení ze dne 13. března 2015, sp. zn. 21 Cdo 1939/2013. Proto co do vymezení mimořádných případů, v nichž se soud může odchýlit od obecného pravidla a rozhodnout jinak, odkazuji na stranu 16 až 17 této práce, kde jsem uvedla stěžejní část výše citovaného usnesení, jež se těmito mimořádnými případy zabývá.

¹²⁹ ELIÁŠ: *Nový občanský zákoník ...*, s. 678.

¹³⁰ HORÁK: *Tzv. nepominutelný dědic ...*, s. 385.

¹³¹ Tato verze návrhu NOZ je dostupná na http://obcanskyzakonik.justice.cz/images/pdf/OZ_verze_2005.pdf

¹³² HORÁK: *Ochrana nepominutelných dědiců ...*, s. 286.

¹³³ BEZOUŠKA: *Civilněprávní otázky ...*, s. 823.

3.6.1 Započtení na povinný díl

Pravidla pro započtení na PD uvedená v §§ 1660 – 1661 NOZ určují, o co všechno se snižuje pohledávka ND na výplatu PD s tím, že význam má jak to, co ND obdržel z pozůstalosti, tak i to, co obdržel od zůstavitele bezplatně za jeho života.¹³⁴

Je nutno rozlišovat tři skupiny plnění, jež lze započítat na PD. V první řadě se na PD započte vše, co ND obdržel od zůstavitele v podobě (pod)odkazu nebo DP (§ 1660 odst. 1 NOZ).¹³⁵ Druhá skupina plnění započitatelných na PD je uvedena v § 1660 odst. 2 NOZ a jedná se o to, co ND od zůstavitele bezplatně obdržel v posledních třech letech před jeho smrtí, ledaže zůstavitel přikáže, aby se započtení provedlo za delší dobu. Avšak i když to přímo nevyplývá ze znění zákona, je možné, aby zůstavitel naopak přikázal započtení za kratší období než tři roky, případně aby zakázal toto započtení provést zcela.¹³⁶ I podle NOZ platí stejné pravidlo, jež platilo podle předchozí úpravy, a to, že se na PD vzdálenějšího potomka, který vstoupil právem reprezentace do práv svého předka (bližšího potomka), započte i to, co od zůstavitele bezplatně obdržel tento předek.¹³⁷

Předmětem započtení dle § 1660 odst. 2 NOZ může být pouze bezplatné nabytí majetku od zůstavitele, které není obvyklým darováním. Vzhledem k tomu, že v § 484 věta druhá OZ se mluví taktéž o započtení toho, co dědic (včetně NeoD) za života zůstavitele od něho bezplatně obdržel, pokud nešlo o obvyklá darování, je možné použít judikaturu, která se k výkladu tohoto ustanovení vztahuje. Proto je započtení možné i v případě dissimulovaného jednání (viz usnesení Městského soudu v Praze ze dne 30. prosince 1997, sp. zn. 24 Co 315/97 a strana 15 této práce)¹³⁸ a taktéž v případě nabytí věci ND bez poskytnutí přiměřené protihodnoty zůstaviteli, kdy se jedná o částečně bezúplatné nabytí majetku (viz usnesení NS ze dne 24. dubna 2015, sp. zn. 21 Cdo 2860/2013 a strana 15 až 16 této práce). Na rozdíl od toho započtení nepřipadá v úvahu u těch darů, které byly ještě za života zůstavitele ve stejném rozsahu bezplatně převedeny zpět na zůstavitele (viz usnesení KS v Brně ze dne 22. května 1995, sp. zn. 18 Co 411/94).¹³⁹ Ze započtení jsou dále vyloučena plnění, k nimž je zůstavitel ze zákona povinen (např. poskytovat výživné).¹⁴⁰ Započtení nepodléhají ani obvyklá darování s tím, že výklad pojmu „obvyklá darování“ bude stejný jako podle dřívější právní úpravy (viz rozsudek NS ze dne 26. června 2003, sp. zn. 30 Cdo 889/2002 a strana 15 této práce).

¹³⁴ NOVOTNÁ, Monika, NOVOTNÝ, Petr. *Nový občanský zákoník. Dědické právo*. Praha: GRADA, 2014, s. 31.

¹³⁵ SVOBODA, KLIČKA: *Dědické právo v...*, s. 37.

¹³⁶ ELIÁŠ: *Nový občanský zákoník ...*, s. 679 – 680.

¹³⁷ SVOBODA, KLIČKA: *Dědické právo v...*, s. 40.

¹³⁸ Možnost započtení v případě dissimulovaného jednání taktéž vyplývá z § 555 odst. 2 NOZ.

¹³⁹ SVOBODA, KLIČKA: *Dědické právo v...*, s. 38.

¹⁴⁰ Rozsudek NS ze dne 26. června 2003, sp. zn. 30 Cdo 889/2002.

Poslední skupina plnění započitatelných na PD je uvedena v § 1661 NOZ a jedná se o „*to, co mu zůstavitel dal za svého života na úlevu v nákladech spojených se založením samostatné domácnosti, se založením manželského či obdobného soužití nebo s nástupem povolání či se započítáním podnikání; na povinný díl se započte i to, co zůstavitel použil na úhradu dluhů zletilého potomka.*“ Vzhledem k obdobné úpravě v § 788 OZO se domnívám, že je možné i nyní vycházet ze závěru, že se započítávají nejen náklady spojené s nástupem povolání či se započítáním podnikání, ale i s jejich pokračováním.¹⁴¹ Započtení se tedy vztahuje na to, co ND obdržel od zůstavitele tzv. do života a dále na to, co zůstavitel použil na úhradu dluhů zletilého ND. Tato plnění se započítávají bez ohledu na to, kdy k nim došlo, ledaže by zůstavitel projevil opačnou vůli – nařídil by, aby se započtení provedlo pouze ve vztahu k těm plněním, která ND obdržel v posledních třech letech před jeho smrtí.¹⁴²

§ 1661 odst. 2 NOZ stanovuje, že na PD vzdálenějšího potomka mají být započtena i plnění, která byla zůstavitelem poskytnuta jeho rodičům. Je však nutno podotknout, že formulace „*na jejichž místo vstupuje*“ nebyla příliš vhodně zvolena, neboť v rámci jednoho řízení o pozůstalosti nemůže vzdálenější potomek právem reprezentace vstoupit na místo obou svých rodičů.¹⁴³ Bylo by tudíž vhodné do budoucna tuto část věty vyškrtnout, a co do zbylé části věty ustanovení ponechat ve stejné podobě.

3.6.2 Započtení na dědický podíl

K započtení na DP je nejprve třeba říct, že na rozdíl od úpravy v OZ již není rozlišováno mezi započtením při dědění ze zákona a při dědění z pořízení pro případ smrti. V § 1662 NOZ je pak uvedeno, že pro započtení na DP platí stejná pravidla jako pro započtení na PD. Přestože se bude postupovat podle shodných pravidel, započtení na DP bude mít odlišné důsledky než jaké má započtení na PD, neboť v důsledku započtení na PD se sníží hodnota částky, jež má být ND vyplacena v penězích dle § 1654 odst. 1 NOZ, zatímco u započtení na DP se podíl obdarovaného dědice na celé pozůstalosti sníží a ostatním spoludědicům se v jeho důsledku zvýší.¹⁴⁴

Jak již bylo uvedeno výše, k započtení na DP soud přistoupí jen tehdy, když to zůstavitel přikázal projevem své vůle učiněným ve formě předepsané pro pořízení závěti (§ 1663 NOZ). Jedinou výjimku představuje případ započtení na DP uvedený v § 1664 NOZ. Podle § 1664

¹⁴¹ ROUČEK, František. In ROUČEK, SEDLÁČEK: *Komentář k československému...*, s. 472 (§ 789 OZO).

¹⁴² SVOBODA, Jiří. In FIALA, DRÁPAL: *Občanský zákoník IV...*, s. 452 (§ 1661 NOZ).

¹⁴³ Tamtéž.

¹⁴⁴ ŠEŠINA, Martin, WAWERKA, Karel. In ŠVESTKA, DVOŘÁK, FIALA: *Občanský zákoník...*, s. 404 (§ 1663 NOZ).

NOZ tak může soud provést započtení na DP, i když to zůstavitel nepřikázal, pokud by byl jinak ND neodůvodněně znevýhodněn. Je patrné, že se § 1664 NOZ inspiroval § 484 věta třetí OZ, avšak oproti dřívější úpravě se již týká jak dědění ze zákona, tak dědění z pořízení pro případ smrti a jsou jím chráněni jen potomci zůstavitele, zatímco dle dřívější úpravy to byli dědicové obecně.¹⁴⁵ Ani v tomto případě započtení se nepřihlíží k obvyklým darům.

Vzhledem k tomu, že pojem „neodůvodněně znevýhodněn“ není v zákoně definován, bude posouzení neodůvodněného znevýhodnění ND záviset v každém konkrétním případě na úvaze soudu, avšak soud by měl přihlížet k jistým skutečnostem - zejm. k důvodům, které zůstavitele vedly k takovému darování, k míře znevýhodnění ND, k okolnostem, které darování „podmiňovaly“ či provázely apod.¹⁴⁶

K započtení bych chtěla na závěr uvést, že za nesporný posun k lepšímu považuji podrobnější úpravu započtení oproti dřívější úpravě. Jediné, co bych úpravě započtení mohla vytknout, je absence práva odvolat dar pro zkrácení PD, neboť se jedná o zásadní nedostatek právní úpravy vzhledem k ochraně ND.

¹⁴⁵ SVOBODA, KLIČKA: *Dědické právo v...*, s. 42.

¹⁴⁶ Usnesení NS ze dne 26. února 2009, sp. zn. 21 Cdo 4159/2007.

4 Vydědění

Vzhledem k tomu, že vydědění je v NOZ upraveno podobně jako v OZ, budu v rámci této kapitoly pojednávat o vydědění ve vztahu k oběma těmto úpravám společně s tím, že se zaměřím především na NOZ a na jeho odlišnosti oproti dřívější úpravě. Přestože se však výklad bude vztahovat i k dřívější právní úpravě, budu v této kapitole užívat jen terminologii platné právní úpravy, je proto nutné pod pojmem nepominutelný dědic chápat i neopomenutelného dědice a pod pojmem povinný díl i povinný podíl.

4.1 Obecně k pojmu vydědění

Vyděděním se jednak rozumí projev vůle zůstavitele, jímž určuje, že se jeho potomkovi nemá dostat PD nebo že se mu má dostat méně, než kolik činí jeho PD. Avšak za vydědění se označuje i právní následek tohoto projevu vůle zůstavitele, jenž spočívá ve zbavení nebo zkrácení práva ND na PD.¹⁴⁷ V úpravě vydědění se projevuje zásada „exheredationes non sunt adiuvandae“ (vydědění se nemá podporovat) s tím, že v jejím důsledku je vyloučeno jakékoliv rozšiřování důvodů vydědění pomocí extenzivního výkladu či cestou analogie.¹⁴⁸

Podle § 469a OZ a § 1646 NOZ může být vyděděn **pouze ND**, a to bez ohledu na to, zda je zletilý či nezletilý. Avšak lze si jen těžko představit, že by u nezletilého potomka mohl být naplněn některý z důvodů pro vydědění. Domnívám se, že jediný důvod, který by snad mohl připadat v úvahu u nezletilého, je důvod uvedený v § 1646 odst. 2 NOZ, tj. vydědění dědicky nezpůsobilého potomka. K otázce vydědění nezletilého se vyjádřil i KS v Brně, když uvedl, že u nezletilého je třeba zkoumat kromě toho, zda byl u něj naplněn některý z důvodů pro vydědění i to, zda bylo možné od něho požadovat chování vylučující vydědění s ohledem na jeho věk, rozumové schopnosti a volní vlastnosti.¹⁴⁹

Na rozdíl od dřívější právní úpravy může k vydědění dojít jak výslovně (na základě zůstavitelova právního jednání), tak i mlčky. O **vydědění mlčky a po právu** ve smyslu § 1651 odst. 2 NOZ pak půjde tehdy, jestliže se ND dopustí něčeho, co naplňuje zákonný důvod vydědění, v pořízení pro případ smrti jej zůstavitel nikoli omylem opomine a v řízení o pozůstalosti, resp. ve sporném řízení vyvolaném postupem dle § 170 ZŘŠ se vůči němu prokáže některý důvod vydědění.¹⁵⁰ Není ani třeba, aby zůstavitel věděl o tom, že se jeho potomek dopustil něčeho, co naplňuje zákonný důvod vydědění, jelikož vydědění dle § 1651 odst. 2 NOZ

¹⁴⁷ KNAPP, Viktor. O vydědění a o tzv. negativní závěti. *Socialistická zákonnost*, 1983, roč. 31, č. 6, s. 327.

¹⁴⁸ ELIÁŠ: *Nový občanský zákoník ...*, s. 671.

¹⁴⁹ Usnesení KS v Brně ze dne 13. listopadu 1998, sp. zn. 18 Co 310/98.

¹⁵⁰ SVOBODA, Jiří. In FIALA, DRÁPAL: *Občanský zákoník IV...*, s. 415 a 431 (§ 1652 NOZ).

se uplatňuje nezávisle na vůli zůstavitele a rozhodným je pouze fakt, že důvod pro vydědění existuje.¹⁵¹

V § 1646 odst. 1 NOZ se výslovně uvádí, že zůstavitel může ND vydědit zcela anebo jen zčásti, avšak možnost částečného vydědění ND byla připuštěna i podle dřívější právní úpravy jak judikaturou¹⁵², tak i odbornou veřejností¹⁵³.

4.2 Důsledky vydědění

Co se týče **důsledků vydědění pro vyděděného**, je nutno uvést, že ačkoliv se v § 1646 odst. 1 NOZ uvádí, že vyděděním lze ND z jeho práva na PD vyloučit anebo jej v jeho právu zkrátit, nelze mít za to, že by mu při vydědění bylo ponecháno dědické právo. Takový výklad by totiž vedl k absurdnímu závěru, že v případě, kdy by zůstavitel svého potomka vydědil, aniž by pořídil o veškerém svém majetku ve prospěch jiných osob, dědil by takto vyděděný ND na základě zákonné dědické posloupnosti. Je proto patrné, že by se tak dospělo k závěru, jenž by byl v rozporu s podstatou institutu vydědění, neboť smyslem tohoto institutu je nepřipustit, aby ND dědil a zabránit i tomu, aby měl právo na PD.¹⁵⁴ Takže s přihlédnutím k jasnému úmyslu zákonodárce (§ 2 odst. 2 NOZ) je nutno vykládat § 1646 odst. 1 NOZ tak, že vydědění ND zbavuje jak dědického práva, tak i práva na PD.¹⁵⁵ Navíc tento názor byl zastáván i ve vztahu k OZ.¹⁵⁶

Důsledky vydědění pro potomky vyděděného jsou upraveny odlišně oproti dřívější úpravě. § 469a odst. 2 OZ totiž umožňoval výslovným prohlášením zůstavitele v listině o vydědění vztáhnout účinky vydědění také na potomky vyděděného, a to bez ohledu na to, zda se sami dopustili jednání, jež by mohlo být důvodem pro vydědění.¹⁵⁷ Zatímco nyní je otázka toho, zda potomci vyděděného budou či nebudou dědit závislá na tom, zda se vyděděný potomek dožil zůstavitelovy smrti (§ 1646 odst. 3 NOZ). Takže pokud vyděděný přežije zůstavitele, nedědí ani jeho potomci, ledaže by zůstavitel projevil jinou vůli. Pokud se ale vyděděný nedožije zůstavitelovy smrti, jeho potomci dědí s výjimkou těch, kteří byli samostatně vyloučeni z dědického práva, tj. sami se dopustili jednání, jež naplňuje zákonný důvod vydědění a zůstavitel je z tohoto důvodu vydědil.¹⁵⁸

¹⁵¹ ŠEŠINA, Martin. In ŠVESTKA, DVOŘÁK, FIALA: *Občanský zákoník...*, s. 378 (§ 1652 NOZ).

¹⁵² Srov. Rozsudek NS ze dne 29. května 1997, sp. zn. 2 Cdon 176/96.

¹⁵³ Srov. KNAPP, Viktor. *O vydědění...*, s. 326. MIKEŠ, MUŽIKÁŘ: *Dědické právo...*, s. 99.

¹⁵⁴ ŠEŠINA, Martin. In ŠVESTKA, DVOŘÁK, FIALA: *Občanský zákoník...*, s. 358 (§ 1646 NOZ).

¹⁵⁵ ETLÍKOVÁ, Markéta. *Z čeho lze vydědit?* [online]. epravo.cz, 7. dubna 2015 [cit. 15. listopadu 2016]. Dostupné na <<http://www.epravo.cz/top/clanky/z-ceho-lze-vydedit-97350.html?mail>>.

¹⁵⁶ KNAPP, Viktor. *O vydědění...*, s. 330.

¹⁵⁷ KOVÁŘ, Ondřej. In FIALA, KINDL: *Občanský zákoník...*, s. 813 (§ 469a OZ).

¹⁵⁸ SVOBODA, Jiří. In FIALA, DRÁPAL: *Občanský zákoník IV...*, s. 416 (§ 1647 NOZ).

K důsledkům vydědění pro potomky vyděděného je nutné ještě dodat, že ve vztahu k dřívější úpravě (§ 469a odst. 2 OZ) ÚS v rámci obiter dicta vyjádřil své pochybnosti nad kompatibilitou tohoto ustanovení s čl. 11 odst. 1 větou třetí LZPS a čl. 32 odst. 1 LZPS, neboť dle jeho názoru vytvářelo výraznou a bezdůvodnou nerovnost mezi potenciálními dědici, pro jejichž vydědění byla třeba existence některého ze zákonných důvodů, a potenciálními dědici dle § 473 odst. 2 OZ, na něž bylo možno vztáhnout důsledky vydědění, aniž by sami naplnili některý ze zákonných důvodů vydědění.¹⁵⁹

Je pravda, že § 469a odst. 2 OZ vytvářel nerovnost mezi potenciálními dědici, avšak tato nerovnost byla opodstatněna snahou zajistit efektivní vydědění potomka. Prostřednictvím tohoto ustanovení totiž zůstavitel mohl zabránit tomu, aby vydědění potomci získali skrze své nezletilé děti (vzdálenější potomky ve vztahu k zůstaviteli) vliv na majetek zůstavitele. Je však pravdou, že již nebylo možné považovat vztažení důsledků vydědění na vzdálenější potomky za spravedlivé, pokud se vyděděný nedožil zůstavitelovy smrti. Z tohoto důvodu došlo v rámci rekodifikace k pozměnění důsledků vydědění pro potomky vyděděného, avšak mám za to, že tato úprava mohla být formulována lépe, a to tak, že by se za situace, kdy vyděděný potomek přežil zůstavitele, rozlišovalo mezi plně svéprávnými a ostatními¹⁶⁰ potomky vyděděného (vzdálenějšími potomky). Takže pokud by dítě vyděděného bylo plně svéprávné, dědilo by. Pokud by ale nebylo plně svéprávné a patřilo by proto mezi ostatní potomky vyděděného, nedědilo by, ledaže by zůstavitel projevil opačnou vůli. Taková úprava by dle mého názoru byla ve vztahu k potomkům vyděděného méně přísná, a přesto by se jejím prostřednictvím dosáhlo kýženého účelu, tj. efektivního vydědění potomka.

4.3 Obsahové a formální náležitosti prohlášení o vydědění

Vzhledem k tomu, že prostřednictvím prohlášení o vydědění¹⁶¹ zůstavitel projevuje svou vůli vydědit zcela nebo z části svého potomka, je nutné se jím alespoň ve stručnosti zabývat. Pokud jde o **formu prohlášení o vydědění** (dále jen „Prohlášení“), v § 1649 odst. 1 NOZ se uvádí, že Prohlášení lze učinit, změnit či zrušit stejným způsobem, jakým se pořizuje nebo ruší závěť, což lze považovat za období toho, co bylo uvedeno v § 469a odst. 3 OZ. Prohlášení je proto možné učinit písemně jak soukromou listinou v holografní (§ 1533 NOZ) nebo allografní formě (§§ 1534 – 1536 NOZ ve spojení s §§ 1539 – 1540 NOZ), tak veřejnou listinou¹⁶² (§

¹⁵⁹ Nález ÚS ze dne 7. listopadu 2012, sp. zn. I. ÚS 295/10, bod 17.

¹⁶⁰ Mezi ostatní potomky vyděděného by se řadili potomci omezení ve svéprávnosti a nezletilí potomci, kteří nejsou plně svéprávní.

¹⁶¹ Termín „prohlášení o vydědění“ je nový a nahrazuje dřívější termín „listina o vydědění“.

¹⁶² Ve smyslu § 3026 odst. 2 NOZ se veřejnou listinou rozumí notářský zápis.

1537 NOZ). Na rozdíl od dřívější úpravy je taktéž možné učinit Prohlášení i ústní formou, avšak musí být splněny předpoklady stanovené pro porřízení privilegované závěti dle §§ 1542 – 1549 NOZ. Pokud jde o zrušení Prohlášení, použijí se pravidla stanovená pro zrušení závěti v §§ 1575 a násl. NOZ. Stejně jako podle dřívější úpravy může být Prohlášení součástí porřízení pro případ smrti, a to především závěti.¹⁶³

Co se týče **obsahových náležitostí Prohlášení**, je třeba, aby v Prohlášení byla identifikována osoba, které se vydědění týká s tím, že může být určena nejen jmenovitě, ale i jiným způsobem. Jiný způsob označení však musí být způsobilý beze vší pochybnosti identifikovat danou osobu (např. „Vyděduji svou nejmladší dceru.“).¹⁶⁴

Pokud jde o povinnost uvést důvod vydědění, je třeba rozlišovat mezi dřívější a novou právní úpravou. Podle § 469a odst. 3 OZ bylo totiž nutné pod sankcí absolutní neplatnosti uvést v listině o vydědění některý ze zákonných důvodů vydědění. Tomuto požadavku pak zůstavitel vyhověl i tehdy, když důvod vydědění v listině uvedl jen obecně podle ustanovení zákona, aniž by specifikoval, jakým konkrétním jednáním vyděděného potomka byl tento důvod naplněn.¹⁶⁵ NOZ na rozdíl od toho upouští od povinnosti uvést v Prohlášení důvod vydědění, přičemž v § 1648 NOZ stanovuje, že pokud zůstavitel nevysloví důvod vydědění, má ND právo na PD, ledaže se proti němu prokáže zákonný důvod vydědění. Avšak to, zda byl či nebyl důvod vydědění v Prohlášení uveden, má vliv na určení osoby, jež je aktivně legitimována k podání žaloby v rámci sporu o dědické právo dle § 170 odst. 1 ZŘS.¹⁶⁶ § 1673 odst. 2 NOZ totiž uvádí, že „*Uvede-li zůstavitel důvod vydědění, odkáže se k podání žaloby potomek, který tvrdí, že byl vyděděn neprávem. Není-li důvod vydědění uveden, odkáže se k podání žaloby ten, kdo má dědit na jeho místě.*“

Dále je nutné upozornit na § 3072 NOZ, v němž je stanoveno, že Prohlášení, které je v souladu s NOZ a bylo učiněno do 31. 12. 2013, je platné, pokud zůstavitel zemřel po 1. 1. 2014, a to i když odporuje občanskému zákoníku platnému a účinnému v době, kdy bylo učiněno. Jedná se o konvalidaci jinak neplatného právního jednání, která se bude především vztahovat na případy, kdy zůstavitel ve svém Prohlášení neuvedl důvod vydědění.¹⁶⁷

Na závěr této podkapitoly bych chtěla uvést, že přestože NOZ nově umožňuje učinit Prohlášení bez uvedení důvodu vydědění, považuji za nanejvýš vhodné důvod vydědění uvést s tím, že by se zůstavitel neměl omezit jen na citaci příslušného ustanovení a měl by se spíše

¹⁶³ SVOBODA, Jiří. In FIALA, DRÁPAL: *Občanský zákoník IV...*, s. 426 (§ 1649 NOZ).

¹⁶⁴ KNAPP, Viktor. *O vydědění...*, s. 326 – 327.

¹⁶⁵ MUZIKÁŘ, Ladislav. In ELIÁŠ: *Občanský zákoník...*, s. 1183 (§ 469a OZ).

¹⁶⁶ ŠEŠINA, Martin. In ŠVESTKA, DVOŘÁK, FIALA: *Občanský zákoník...*, s. 370 (§ 1648 NOZ).

¹⁶⁷ SVOBODA, Jiří. In FIALA, DRÁPAL: *Občanský zákoník IV...*, s. 626 (§ 3072 NOZ).

snažit o co nejpodrobnější popsání konkrétního jednání vydědovaného, v němž spatřuje naplnění některého z důvodů vydědění. Dále by se měl zůstavitel snažit o nashromáždění co nejvíce důkazů, které by podporovaly jeho tvrzení, že se vyděděný dopustil jednání, jež naplňuje důvod vydědění, neboť vydědění je v praxi často zpochybňováno a důkazní situace je pro „zůstavitele“ značně ztížena tím, že v době řešení sporu o platnost vydědění již není mezi živými a z tohoto důvodu již nemůže sám blíže osvětlit své rozhodnutí.¹⁶⁸

4.4 Důvody vydědění

Zvláštností předchozí právní úpravy bylo, že ve svém původním znění institut vydědění vůbec neupravovala, a tak až do účinnosti novely provedené zákonem č. 131/1982 Sb., kterým se mění a doplňuje občanský zákoník a upravují některé další majetkové vztahy, nebylo možné ND z jakéhokoliv důvodu vydědit. V důsledku této novely pak došlo k obnovení institutu vydědění s tím, že bylo možné potomka vydědit, neposkytl-li v rozporu s pravidly socialistického soužití zůstaviteli potřebnou pomoc v nemoci, ve stáří nebo v jiných závažných případech. Od 1. 1. 1992 pak byly zákonem č. 509/1991 Sb., kterým se mění, doplňuje a upravuje občanský zákoník, rozšířeny důvody vydědění z jednoho na čtyři a v této podobě tyto důvody zůstaly až do zrušení OZ.¹⁶⁹ NOZ dosavadní čtyři důvody vydědění formulačně pozměnil (jeden z nich zásadním způsobem) a dále zakotvil další dva důvody vydědění.

Dále považuji za nutné uvést, ke kterému dni je nutné pro platnost vydědění prokázat existenci důvodu vydědění. Ve vztahu k dřívější úpravě bylo dovozováno, že důvod vydědění musí existovat již v době, kdy listina o vydědění byla sepsána, tudíž nebylo možné vydědit potomka podmíněně, tj. pro případ, že v budoucnu tento potomek naplní důvod vydědění, pro nějž ho zůstavitel podmíněně vydědil.¹⁷⁰ Nyní se na rozdíl od toho existence zákonného důvodu vydědění prokazuje ke dni smrti zůstavitele, a podmíněně vydědění je tudíž možné.¹⁷¹

V následujících podkapitolách budu pojednávat o jednotlivých důvodech vydědění.

4.4.1 ND neposkytl zůstaviteli potřebnou pomoc v nouzi [§ 1646 odst. 1 písm. a) NOZ]

Přestože je tento důvod jinak formulován¹⁷², smysl a obsah tohoto důvodu se nijak nezměnil. Proto bude i nadále použitelná dosavadní judikatura (např. usnesení NS ze dne 16. července

¹⁶⁸ BEDNÁŘ: *Testamentární dědická...*, s. 100 – 101.

¹⁶⁹ MUZIKÁŘ, Ladislav. In ELIÁŠ: *Občanský zákoník...*, s. 1180 (§ 469a OZ).

¹⁷⁰ ELIÁŠ: *Nový občanský zákoník ...*, s. 673.

¹⁷¹ SVOBODA, KLIČKA: *Dědické právo v...*, s. 11.

¹⁷² V § 469a odst. 1 písm. a) OZ bylo uvedeno, že zůstavitel mohl vydědit potomka, jestliže v rozporu s dobrými mravy neposkytl zůstaviteli potřebnou pomoc v nemoci, ve stáří nebo v jiných závažných případech.

2008, sp. zn. 21 Cdo 3772/2007).¹⁷³ Vzhledem k tomu, že tento důvod se obsahově shoduje i s § 768 bod 2 OZO¹⁷⁴, je možné vycházet i z odborné literatury, jež se k tomuto ustanovení vztahovala.

„Nouzi nerozumí zákon snad jen bídu ve smyslu hospodářském, nýbrž i každý jiný sběh okolností, kdy člověk nutně potřebuje pomoci, zejména je-li bez obsluhy v nemoci, ve stáří a pod.“¹⁷⁵ Za nouzi je tudíž třeba považovat jak chudobu, strádání či bídu v materiálním slova smyslu, tak i případy, kdy pro zdravotní či jiné obtíže způsobené nemocí, špatným psychologickým stavem (způsobeným například úmrtím osoby blízké zůstaviteli), věkem nebo jinými skutečnostmi (např. přírodními katastrofami) potřeboval zůstavitel pomoc, jelikož nebyl schopen sám si obstarat své základní životní potřeby. Je však třeba, aby soud přihlédl k tomu, zda měl ND reálnou možnost se dozvědět o nouzi zůstavitele a jeho potřebě pomoci.¹⁷⁶

S ohledem na potřebnost pomoci musí soud dále zkoumat, zda tu nebyla jiná osoba, od které bylo možné především očekávat poskytování takové pomoci (např. jeho družka, spolužijící potomek nebo personál pečovatelského zařízení, v němž je umístěn). Zároveň se musí posoudit, zda měl ND reálnou možnost zůstaviteli potřebnou pomoc poskytnout. Takovou možnost nebude mít ND například tehdy, je-li sám vážně nemocný a jeho stav mu proto neumožňuje, aby se staral o jiného člověka. Není přitom třeba, aby byla pomoc poskytnuta přímo osobou ND, postačí, pokud takovou pomoc ND zajistí například tak, že zaplatí ošetřovatelku. Avšak vydědění z tohoto důvodu nepřipadá v úvahu, jestliže pomoc byla zůstavitelem nebo jinou osobou (např. družkou zůstavitele) odmítnuta.¹⁷⁷

Zastávám stejný názor jako J. Šubrtová¹⁷⁸ a V. Bednář¹⁷⁹, že formulace tohoto důvodu je díky své obecnosti a nejednoznačnosti nevhodná a neposkytuje zůstaviteli potřebnou míru právní jistoty a předvídatelnosti. Není proto divu, že vydědění potomci dokážou často zpochybnit takové vydědění v rámci sporu o dědické právo. Mělo by se tudíž zvážit, zda by formulace neměla být do budoucna změněna, tak aby ji bylo možno jednoznačně vyložit.

¹⁷³ SVOBODA, KLIČKA: *Dědické právo v...*, s. 12.

¹⁷⁴ V § 768 bod 2 OZO bylo uvedeno, že ND mohl být vyděděn, když nechal zůstavitele bez pomoci v nouzi.

¹⁷⁵ SVOBODA: *Dědické právo*, s. 75.

¹⁷⁶ SVOBODA, Jiří. In FIALA, DRÁPAL: *Občanský zákoník IV...*, s. 417 – 418 (§ 1647 NOZ).

¹⁷⁷ MUZIKÁŘ, Ladislav. In ELIÁŠ: *Občanský zákoník...*, s. 1181 (§ 469a OZ).

¹⁷⁸ ŠUBRTOVÁ, Jitka. *Důvody vydědění. Ad Notam*, 1999, roč. 5, č. 5, s. 96 – 97.

¹⁷⁹ BEDNÁŘ: *Testamentární dědická...*, s. 100.

4.4.2 ND o zůstavitele neprojevuje opravdový zájem, jaký by projevovat měl [§ 1646 odst. 1 písm. b) NOZ]

Vzhledem k tomu, že znění tohoto důvodu vydědění se prakticky shoduje se zněním důvodu vydědění v § 469a odst. 1 písm. b) OZ¹⁸⁰, lze usuzovat, že výklad tohoto důvodu se nezmění a bude možné čerpat z dřívější judikatury a odborné literatury.

V rámci tohoto důvodu tak bude třeba, aby soud posoudil s přihlédnutím ke všem okolnostem konkrétního případu, zda potomek projevovat zájem o zůstavitele, a zda tento zájem byl opravdový. Dále bude soud zkoumat i to, zda zájem potomka co do četnosti a formy odpovídal zájmu, jaký se od potomka očekává, že bude projevovat vůči svému předku. Přestože již není výslovně stanoven požadavek trvalosti, bude nadále třeba, aby neprojevování zájmu potomka vykazovalo jistou trvalost, neboť jednorázové či krátkodobé neprojevení zájmu potomkem spočívající například v opomenutí poblahopřát zůstaviteli k narozeninám či nenavštívení zůstavitele o Vánocích, nemůže být důvodem pro vydědění.¹⁸¹ Při posuzování platnosti tohoto důvodu vydědění soud musí taktéž zkoumat, zda nezájem potomka nebyl důsledkem toho, že zůstavitel sám o potomka neprojevovat zájem. Pokud by tomu tak bylo, vydědění z tohoto důvodu by nebylo možné.¹⁸²

Co se týče opravdovosti zájmu, bude třeba konkrétní jednání potomka posoudit jak z hlediska obecného pojetí dobrých mravů ve společnosti, tak i z hlediska zvyklostí v rodině, náboženského založení rodiny, zájmu zůstavitele o udržení vztahu s potomkem apod.¹⁸³ Přestože důvodem vydědění dle § 1646 odst. 1 písm. b) NOZ bude většinou pasivita potomka ve vztahu k zůstaviteli, NS dovodil, že pod tento důvod vydědění lze subsumovat i případy, kdy potomek zájem projevuje, avšak způsobem neodpovídajícím řádnému chování potomka k rodiči (např. způsobem trvale překračujícím zásady společenské slušnosti).¹⁸⁴

Je třeba podotknout, že ani tento důvod vydědění není vhodně formulován, neboť pod slovy „opravdový zájem, jaký by projevovat měl“ si lze představit ledacos, soudům se tak otevírá přespříliš široký prostor pro volnost jejich posouzení a mohou se tudíž přiklonit k čemukoliv. Je proto třeba apelovat na zákonodárce, aby i tento důvod vydědění změnil tak, aby byl formulován přesně a výstižně.

¹⁸⁰ V § 469a odst. 1 písm. b) OZ bylo uvedeno, že zůstavitel mohl vydědit ND, pokud o zůstavitele trvale neprojevovat opravdový zájem, který by jako potomek projevovat měl.

¹⁸¹ SVOBODA, KLIČKA: *Dědické právo v...*, s. 12 – 13.

¹⁸² Rozsudek NS ze dne 26. září 1997, sp. zn. 2 Cdon 86/97.

¹⁸³ KOVÁŘ, Ondřej. In FIALA, KINDL: *Občanský zákoník...*, s. 812 – 813 (§ 469a OZ).

¹⁸⁴ Rozsudek NS ze dne 15. května 2007, sp. zn. 21 Cdo 688/2006.

4.4.3 ND byl odsouzen pro trestný čin spáchaný za okolností svědčících o jeho zvrhlé povaze [§ 1646 odst. 1 písm. c) NOZ]

Tento důvod doznal nejzásadnější změny oproti dřívější úpravě [§ 469a odst. 1 písm. c) OZ¹⁸⁵], což lze uvítat, neboť dřívější formulace byla nepřiměřeně přísná a dopadala i na jednání potomka, které nemohlo mít žádný vliv na jeho vztah se zůstavitelem. To zůstavitele svádělo k zneužití tohoto důvodu pro situace, kdy jeho přání, aby potomek nedědil, bylo vedeno jiným a pro zákon zcela bezvýznamným motivem. Z tohoto důvodu se NOZ rozhodl upustit od vymezení trestného činu podle výměry trestu a po vzoru § 578 bod 2 OZ 37 se vrací k myšlence morálního vymezení trestného činu.¹⁸⁶

Aby vydědění z tohoto důvodu bylo platné, je třeba, aby ND byl pravomocně odsouzen pro trestný čin, který byl spáchan za okolností svědčících o jeho zvrhlé povaze. Vzhledem k tomu, že pojem „okolností svědčících o zvrhlé povaze“ není v žádném zákoně definován, jedná se o právní normu s relativně neurčitou hypotézou. Posouzení, zda byl trestný čin spáchaný za okolností svědčících o zvrhlé povaze jeho pachatele, bude proto záležet vždy na úvaze soudu, nicméně soud by měl v rámci svého posouzení přihlídnout k odůvodnění odsuzujícího rozsudku trestního soudu.¹⁸⁷ Důvodová zpráva k tomuto důvodu vydědění uvádí, že „Zvrhlou povahu pachatele je nutno posoudit nejen z hlediska obecné morálky, ale i se zřetelem k tomu, nakolik se konkrétní trestný čin dotýká zůstavitelovy cti a cti jeho rodiny (kdo byl sám odsouzen jako recidivista za opakované krádeže, těžko může vydědit potomka odsouzeného rovněž za krádež).“¹⁸⁸

Lze si představit, že tento důvod vydědění bude naplněn například tehdy, když bude spáchan trestný čin zvlášť surovým nebo trýznivým způsobem, což je kvalifikovaná skutková podstata některých trestných činů, jako je vražda [§ 140 odst. 3 písm. i) TZ], týrání svěřené osoby [§ 198 odst. 2 písm. a) TZ] či mučení a jiné nelidské a kruté zacházení [§ 149 odst. 3 písm. c) TZ]. Avšak až judikatura ukáže, co všechno bude možné pod tento důvod subsumovat.

4.4.4 ND vede trvale nezřízený život [§ 1646 odst. 1 písm. d) NOZ]

Tento důvod vydědění se shoduje s důvodem vydědění v § 469a odst. 1 písm. d) OZ¹⁸⁹. Lze mít tudíž za to, že se výklad pojmu „trvale nezřízený život“ nezmění. Vydědění z tohoto důvodu

¹⁸⁵ V § 469a odst. 1 písm. c) OZ bylo uvedeno, že zůstavitel mohl vydědit ND, který byl odsouzen pro úmyslný trestný čin k trestu odnětí svobody v trvání nejméně jednoho roku.

¹⁸⁶ ELIÁŠ: *Nový občanský zákoník ...*, s. 671 – 672.

¹⁸⁷ SVOBODA, Jiří. In FIALA, DRÁPAL: *Občanský zákoník IV...*, s. 419 (§ 1647 NOZ).

¹⁸⁸ ELIÁŠ: *Nový občanský zákoník ...*, s. 672.

¹⁸⁹ V § 469a odst. 1 písm. d) OZ bylo uvedeno, že zůstavitel mohl vydědit potomka, který trvale vedl nezřízený život.

předpokládá splnění dvou předpokladů, jimiž je vedení nezřízeného života ND a trvalost takového vedení života.

Za vedení nezřízeného života je možné dle názoru NS označit „*takové chování, které evidentně vybočuje z rámce obecné představy o chování v souladu s dobrými mravy. (...) Vedením nezřízeného života je proto namístě rozumět - v souladu s právní teorií - zejména závislost na alkoholu, drogách nebo hazardních hrách, zanedbání povinné výživy, zadlužování bez zjevné možnosti dluhy splácet, opatřování prostředků k životu nekalým způsobem, trvalé vyhýbání se práci či promrhávání rodinného majetku apod.*“¹⁹⁰ Pokud jde o trvalost vedení nezřízeného života, musí se jednat o takové jednání potomka, které bude „*vykazovat známky kontinuálnosti (tedy nikoliv jen nahodilosti či ojedinělosti) a dlouhodobosti, kdy již zpravidla nebude možné očekávat návrat k běžnému způsobu života tak, jak je vnímán většinou společností.*“¹⁹¹

4.4.5 ND je dědicky nezpůsobilý (§ 1646 odst. 2 NOZ)

NOZ znovu zakotvuje důvod vydědění, který byl dříve upraven v § 770 OZO, a který spočívá v možnosti vydědit ND, jenž je nezpůsobilý dědit, a proto je z dědického práva vyloučen. Důvody dědické nezpůsobilosti, uvedené v § 1481 NOZ, jsou proto samy o sobě i důvody pro vydědění. ND tak může být vyděděn tehdy, dopustí-li se činu povahy úmyslného trestného činu proti zůstaviteli, jeho předku, potomku nebo manželu. Dále může být ND vyděděn i proto, že se dopustil zavrženíhodného činu proti zůstavitelově poslední vůli, zejména tím, že zůstavitele k projevu poslední vůle donutil nebo lstivě svedl, projev poslední vůle zůstaviteli překazil nebo jeho poslední pořízení zatajil, zfalšoval, podvrhl nebo úmyslně zničil.

Ačkoliv se může zdát, že tento důvod je nadbytečný, neboť takový ND je již z dědického práva vyloučen, opak je pravdou. Zůstavitel totiž může v případě vydědění do určité míry ovlivnit, zda potomci vyděděného budou dědit namísto vyděděného (viz podkapitola 4.2), zatímco u dědické nezpůsobilosti zůstavitel nemůže ovlivnit to, že potomci dědicky nezpůsobilého nastupují při zákonné dědické posloupnosti na jeho místo, a to i když dědicky nezpůsobilý zůstavitele přežije (§ 1483 NOZ). Důsledkem vydědění dědicky nezpůsobilého ND bude i to, že k tomu, aby dědil, nebude stačit jen výslovné prominutí činu zůstavitelem dle § 1481 NOZ, ale bude dále nutné předepsaným způsobem zrušit Prohlášení (§ 1649 odst. 1 NOZ).¹⁹²

¹⁹⁰ Rozsudek NS ze dne 24. listopadu 2011, sp. zn. 21 Cdo 190/2010.

¹⁹¹ Tamtéž.

¹⁹² SVOBODA, KLIČKA: *Dědické právo v...*, s. 16 – 17.

Domnívám se, že tento důvod vydědění bude mít své uplatnění především v případech, kdy zůstavitel nezpůsobilému ND jeho čin sice promine, ale současně se rozhodne jeho právo na PD zkrátit.¹⁹³

4.4.6 Marnotratnost nebo zadluženost ND (§ 1647 NOZ)

Poslední důvod vydědění se inspiroval § 773 OZO a spočívá v možnosti zůstavitele vydědit ND, který je tak zadlužen nebo si počíná tak marnotratně, že tu je obava, že se pro jeho potomky nezachová PD. Avšak důležitou podmínkou platnosti tohoto vydědění je, že PD, který by jinak náležel ND, bude zůstaven dětem takto vyděděného ND a není-li jich, jejich potomkům. Z toho vyplývá, že pokud zadlužený nebo marnotratný ND nemá v době smrti zůstavitele žádných dětí, vydědění není platné.¹⁹⁴

Ze znění § 1647 NOZ vyplývá, že zákon nevyžaduje předlužení ND, stačí taková míra zadlužení, která odůvodňuje obavu, že se pro potomky zadluženého ND zachová méně, než kolik by činil jeho PD.¹⁹⁵ Pokud jde o marnotratnost, není třeba, aby ND již utratil značnou část svého majetku, postačí, pokud se již po delší dobu chová tak, že není možné pochybovat o jeho marnotratné povaze.¹⁹⁶

4.4.7 Dílčí závěr

Podle mého názoru zákonodárce udělal chybu, když v rámci rekonstrukce převzal bez větších změn důvody vydědění, které byly dříve zakotveny v § 469a odst. 1 písm. a), b) a d) OZ, jelikož tyto důvody jsou formulovány za použití vágních pojmů, u nichž není možné dospět k jednoznačnému závěru o jejich významu. Právní úprava tak neposkytuje potřebnou míru právní jistoty a předvídatelnosti, a proto ani jeden z těchto tří důvodů vydědění zůstaviteli neposkytuje možnost bezpečně vydědit svého potomka. Navíc vydědění oslabuje i judikatorní praxe, která upřednostňuje ND před zůstavitelem.¹⁹⁷ K tendenci soudů upřednostňovat ND před zůstavitelem se vyjádřil i ÚS s tím, že ve svém nálezu uvedl, že soudy by měly respektovat na prvním místě projev vůle zůstavitele a poskytnout mu principiální ochranu. Poněvadž zásada, dle které musí být upřednostněn výklad, který nezakládá neplatnost jednání, před takovým výkladem, který neplatnost zakládá, jsou-li možné oba výklady, má být vztažena i na posuzování platnosti jednostranných právních jednání.¹⁹⁸ Lze proto shrnout, že stávající úprava

¹⁹³ FIALA, Roman, BEEROVÁ, Kamila. In FIALA, DRÁPAL: *Občanský zákoník IV...*, s. 37 (§ 1481 NOZ).

¹⁹⁴ ROUČEK, František. In ROUČEK, SEDLÁČEK: *Komentář k československému...*, s. 442 (§ 773 OZO).

¹⁹⁵ SVOBODA, KLIČKA: *Dědické právo v...*, s. 17.

¹⁹⁶ Rozhodnutí Gl. U. 12.990 uveřejněné v ROUČEK, František. In ROUČEK, SEDLÁČEK: *Komentář k československému...*, s. 443 (§ 773 OZO).

¹⁹⁷ KAWULOK, Josef. Vydědění – právní úprava a praxe. *Ad Notam*, 1999, roč. 5, č. 4, s. 74.

¹⁹⁸ Nález ÚS ze dne 7. listopadu 2012, sp. zn. I. ÚS 295/10, bod 15.

vydědění není moc efektivní, mělo by být proto zvažováno přeformulování důvodů vydědění, tak aby byly výstižnější a jednoznačnější. Dále by se měl změnit přístup soudů, tak aby byl zajištěn respekt k projevu vůle zůstavitele a byla důsledně dodržována zásada uvedená v § 574 NOZ.

Závěr

Diplomová práce si kladla za cíl poskytnout ucelený výklad k problematice nepominutelného dědice a vydědění. Na tomto místě je proto třeba shrnout a zároveň zhodnotit poznatky, ke kterým bylo v souvislosti s řešenou problematikou dospěno.

Ve vztahu k právní úpravě týkající se ochrany ND jsem si v úvodu položila tyto otázky – zda je ochrana ND v NOZ upravena lépe než v předchozí právní úpravě a zda platná právní úprava poskytuje ND důslednou ochranu. Primárně je třeba zdůraznit, že došlo ke změně pojetí ochrany ND, v důsledku které již nebude ND, který byl pořízením pro případ smrti zkrácen nebo zcela opominut, dědicem, nýbrž věřitelem dědiců a odkazovníků a nebude mu tak vznikat právo na podíl z pozůstalosti, nýbrž jen na vyplacení peněžní částky v hodnotě jeho PD. Navíc zkrácení PD pořízením pro případ smrti nebude mít za následek relativní neplatnost závěti v té části, která odporuje právu ND na PD, ale bude mít za následek vznik obligačního nároku ND vůči dědicům a odkazovníkům. Toto nové pojetí ochrany ND považuji za největší přínos nové právní úpravy, neboť zabraňuje vzniku nežádoucího podílového spoluvlastnictví mezi nepominutelnými a ostatními dědici a navíc ve vyšší míře respektuje zůstavitelovu vůli. Za další pozitivum je nutno považovat i celkově podrobnější a propracovanější úpravu ochrany ND a zakotvení některých výkladových pravidel, jež za účinnosti OZ byla dovozována právní teorií a judikaturou soudů, avšak výslovně v zákoně upravena nebyla. Je však nutno podotknout, že ochrana ND v NOZ je značně zeslabena absencí možnosti odvolat dar pro zkrácení PD, neboť v případě, kdy zůstavitel veškerý svůj majetek nebo jeho podstatnou část ještě za svého života bezplatně převede na jiné osoby, dojde de facto k vydědění ND, jelikož na něj jednoduše nic nezbyde. Lze tak zhodnotit, že ačkoliv je nová právní úprava posunem k lepšímu, stále nezaručuje důslednou ochranu ND.

Ve vztahu k vydědění jsem si pak v úvodu práce kladla tyto otázky - zda je tento institut v platné právní úpravě upraven vhodněji než v OZ a zda lze vydědění považovat za „nástroj“ podporující jistotu zůstavitele ohledně toho, jak bude naloženo s jeho majetkem po jeho smrti. Nejprve je nutno říct, že za velké pozitivum platné právní úpravy považuji to, že se existence zákonného důvodu vydědění prokazuje až ke dni smrti zůstavitele, a je proto přípustěno i podmíněné vydědění ND. Přínosem platné právní úpravy je taktěž rozšíření důvodů vydědění, jelikož tím dochází k posílení pořizovací svobody zůstavitele. Za pozitivum dále považuji celkově podrobnější a propracovanější úpravu tohoto institutu a zakotvení některých výkladových pravidel, jež za účinnosti OZ byla dovozována, avšak výslovně v zákoně upravena nebyla. Další významné změny pak spočívají v tom, že neuvedení důvodu vydědění

v Prohlášení již nemá za následek jeho absolutní neplatnost, a k vydědění může dojít dokonce i mlčky. Za velké negativum vydědění v NOZ ale považuji zachování vágní formulace většiny důvodů vydědění. Lze tak zhodnotit, že právní úprava vydědění v NOZ je díky provedeným změnám upravena vhodněji. Osobně se však nedomnívám, že by úpravu bylo možno považovat za „nástroj“ podporující jistotu zůstavitele ohledně toho, jak bude naloženo s jeho majetkem po jeho smrti, poněvadž většina důvodů vydědění je stále formulována za použití vágních výrazů, u kterých není možné dospět k jednoznačnému závěru o jejich významu a lze si pod nimi představit ledacos, soudy tak mají široký prostor pro volnost jejich posouzení a mohou se tudíž přiklonit k čemukoliv.

V úvodu jsem si dále položila otázku, zda je platná právní úprava formulována jasně, srozumitelně a bez větších výkladových problémů. Domnívám se, že právní úprava týkající se předmětu mé práce je v převážné většině formulována jasně, srozumitelně a nevyvolává výkladové problémy. Jen některá ustanovení jsou nepřesně formulována, a to například proto, že ustanovení obsahuje výčet, který není úplný (§ 1492 NOZ nebo § 1645 NOZ) nebo je v něm uvedeno pouze „vyděděn“ ačkoliv má být správně uvedeno „platně vyděděn“ (§ 1645 NOZ) či v něm je namísto „nepominutelného dědice“ uvedeno „potomka“ (§ 1661 odst. 1 NOZ). Nejpodstatnější chybu ve formulaci ustanovení spatřuji v § 1646 odst. 1 věta první NOZ, který pouze uvádí „z jeho práva na PD vyloučit“, přičemž pokud bychom přijali doslovně znění tohoto ustanovení, došli bychom k absurdnímu závěru, který by byl v rozporu s podstatou institutu vydědění.

Na závěr bych ráda uvedla, že z celkového hlediska považuji změnu úpravy dědického práva za podstatné zlepšení oproti předchozí úpravě. Právní úprava dědického práva v NOZ je totiž propracovanější a namísto popření pořizovací volnosti se snaží o její posílení.

Seznam použité literatury

Monografie

- BEDNÁŘ, Václav. *Testamentární dědická posloupnost*. Plzeň: Aleš Čeněk, 2011. 304 s.
- BEZOUŠKA, Petr a kol. *Soudní judikatura ve světle nového občanského zákoníku. Komentovaný rejstřík judikatury a její použití po rekonstrukci*. Praha: Wolters Kluwer ČR, 2016. 748 s.
- ELIÁŠ, Karel a kol. *Nový občanský zákoník s aktualizovanou důvodovou zprávou a rejstříkem*. Ostrava: Sagit, 2012. 1119 s.
- HARTMANN, Antonín. *Zákonná dědická posloupnost a projednání pozůstalosti v zemích české a moravskoslezské*. Praha: V. Linhart, 1937. 200 s.
- MIKEŠ, Jiří, MUZIKÁŘ, Ladislav. *Dědické právo v teorii i praxi*. Praha: Leges, 2011. 432 s.
- NOVOTNÁ, Monika, NOVOTNÝ, Petr. *Nový občanský zákoník. Dědické právo*. Praha: GRADA, 2014. 143 s.
- SVOBODA, Emil. *Dědické právo*. 1. vydání. Praha: Vesmír, 1921. 104 s.
- SVOBODA, Emil a kol. *Dědické právo. Návrh subkomitétu pro revisi občanského zákoníka pro Československou republiku*. 2. vydání. Praha: Ministerstvo spravedlnosti, 1924. 87 s.
- SVOBODA, Jiří, KLIČKA, Ondřej. *Dědické právo v praxi*. Praha: C. H. Beck, 2014. 408 s.
- ŠVESTKA, Jiří a kol. *Občanské právo hmotné 3*. 5. vydání. Praha: Wolters Kluwer ČR, 2009. 306 s.

Komentáře

- BŘÍZA, Petr, BŘICHÁČEK, Tomáš, FIŠEROVÁ, Zuzana, HORÁK, Pavel, PTÁČEK, Lubomír, SVOBODA, Jiří a kol. *Zákon o mezinárodním právu soukromém. Komentář*. Praha: C. H. Beck, 2014. 767 s.
- ČEŠKA, Zdeněk, KABÁT, Jozef, ONDŘEJ, Josef, ŠVESTKA, Jiří a kol. *Občanský zákoník. Komentář, díl II*. 1. vydání. Praha: Panorama, 1987. 819 s.
- ELIÁŠ, Karel a kol. *Občanský zákoník. Velký akademický komentář - 1. svazek*. Praha: Linde, 2008. 1391 s.
- FIALA, Josef, KINDL, Milan a kol. *Občanský zákoník. Komentář. I. díl*. Praha: Wolters Kluwer ČR, 2009. 904 s.

- FIALA, Roman, DRÁPAL, Ljubomír a kol. *Občanský zákoník IV. Dědické právo (§ 1475-1720). Komentář*. Praha: C. H. Beck, 2015. 648 s.
- HULMÁK, Milan a kol. *Občanský zákoník VI. Závazkové právo. Zvláštní část (§ 2055-3014). Komentář*. Praha: C. H. Beck, 2014. 2080 s.
- ROUČEK, František, SEDLÁČEK, Jaromír a kol. *Komentář k československému obecnému zákoníku občanskému a občanské právo platné na Slovensku a v Podkarpatské Rusi. III. díl*, 1. vydání. Praha: V. Linhart, 1936. 680 s.
- ŠVESTKA, Jiří, DVOŘÁK, Jan, FIALA, Josef a kol. *Občanský zákoník. Komentář. Svazek IV*. Praha: Wolters Kluwer ČR, 2014. 720 s.
- ŠVESTKA, Jiří, DVOŘÁK, Jan, FIALA, Josef a kol. *Občanský zákoník. Komentář. Svazek V*. Praha: Wolters Kluwer ČR, 2014. 1700 s.

Odborné články, příspěvky ve sbornících

- BEZOUŠKA, Petr. Civilněprávní otázky testovací svobody. *Právník*, 2014, roč. 153, č. 10, s. 816 – 829.
- BÍLÝ, Martin. Ke způsobu ocenění věci pro účely započtení na dědický podíl. *Právní rozhledy*, 2013, roč. 21, č. 11, s. 397 - 400.
- DADUOVÁ, Martina, HORÁK, Ondřej. Nové dědické právo a meziválečná rekonstrukce. *Ad Notam*, 2016, roč. 22, č. 1, s. 8 – 12.
- ELIÁŠ, Karel. Inspirační síla všeobecného zákoníku občanského v návrhu občanského zákoníku pro Českou republiku. In HRUŠÁKOVÁ, Milana (ed). *200 let ABGB – od kodifikace k rekonstrukci českého občanského práva*. Praha: Leges, 2011, s. 16 – 29.
- ELIÁŠ, Karel. Základní pojetí návrhu úpravy dědického práva pro nový občanský zákoník. *Ad Notam*, 2003, roč. 22, č. 5, s. 97 – 104.
- HOJDNOVÁ, Irena. Dědické podíly a jejich výpočty. *Ad Notam*, 2008, roč. 14, č. 4, s. 113 – 121.
- HORÁK, Ondřej. Inspirační zdroje kodifikací 1811-1937-2011 (na příkladu vyplňování mezer v zákoně, věci v právním smyslu a kollace doplněné o odvolání daru pro zkrácení povinného dílu). In VOJÁČEK, Ladislav, TAUCHEN, Jaromír, SCHELLE, Karel (ed). *Proměny soukromého práva: sborník příspěvků z konference ke 200. výročí vydání ABGB*. Brno: Masarykova univerzita, 2011, s. 70 – 87.
- HORÁK, Ondřej. Ochrana nepominutelných dědiců a povinný díl. *Časopis pro právní vědu a praxi*, 2012, roč. 20, č. 3, s. 283 – 286.

- HORÁK, Ondřej. Tzv. nepominutelný dědic v novém občanském zákoníku. *Právní rozhledy*, 2014, roč. 22, č. 11, s. 381 - 386.
- KAWULOK, Josef. Vydědění – právní úprava a praxe. *Ad Notam*, 1999, roč. 5, č. 4, s. 73 – 74.
- KITTEL, David. Neopominutelný dědic není dědic. *Ad Notam*, 2011, roč. 17, č. 2, s. 14 – 16.
- KOHOUTEK, Jan. Nepominutelný dědic jako účastník řízení o pozůstalosti. *Ad Notam*, 2015, roč. 21, č. 5, s. 3 – 6.
- KNAPP, Viktor. O vydědění a o tzv. negativní závěti. *Socialistická zákonost*, 1983, roč. 31, č. 6, s. 326 – 334.
- PLAŠIL, Filip. Volná čtvrtina podle § 1585 NOZ a povinný díl. *Ad Notam*, 2016, roč. 22, č. 1, s. 13 – 17.
- ŘÍHA, Martin, ŠOLCOVÁ, Pavla. Povinný podíl potomka podle § 479 občanského zákoníku. *Ad Notam*, 2011, roč. 17, č. 2, s. 7 – 13.
- ŠEŠINA, Martin. Změny v postavení a právech nepominutelných dědiců v novém občanském zákoníku. *Rekodifikace & Praxe*, 2015, roč. 3, č. 3, s. 8 – 10.
- ŠUBRTOVÁ, Jitka. Důvody vydědění. *Ad Notam*, 1999, roč. 5, č. 5, s. 95 – 99.

Soudní rozhodnutí, stanoviska

- Usnesení Městského soudu v Praze ze dne 28. června 1996, sp. zn. 24 Co 160/96.
- Usnesení Městského soudu v Praze ze dne 30. prosince 1997, sp. zn. 24 Co 315/97.
- Usnesení Městského soudu v Praze ze dne 3. září 1998, sp. zn. 24 Co 201/98.
- Usnesení Krajského soudu v Brně ze dne 22. května 1995, sp. zn. 18 Co 411/94.
- Usnesení Krajského soudu v Brně ze dne 19. února 1996, sp. zn. 18 Co 324/95.
- Usnesení Krajského soudu v Brně ze dne 17. října 1997, sp. zn. 18 Co 171/97.
- Usnesení Krajského soudu v Brně ze dne 13. listopadu 1998, sp. zn. 18 Co 310/98.
- Usnesení Krajského soudu v Hradci Králové ze dne 5. května 2002, sp. zn. 17 Co 57/2002.
- Rozsudek bývalého Nejvyššího soudu ČR ze dne 31. října 1991, sp. zn. 4 Cz 55/91.
- Rozsudek Nejvyššího soudu ze dne 29. května 1997, sp. zn. 2 Cdon 176/96.
- Rozsudek Nejvyššího soudu ze dne 26. září 1997, sp. zn. 2 Cdon 86/97.
- Rozsudek Nejvyššího soudu ze dne 26. června 2003, sp. zn. 30 Cdo 889/2002.
- Rozsudek Nejvyššího soudu ze dne 15. května 2007, sp. zn. 21 Cdo 688/2006.
- Rozsudek Nejvyššího soudu ze dne 24. listopadu 2011, sp. zn. 21 Cdo 190/2010.

- Usnesení Nejvyššího soudu ze dne 26. února 2009, sp. zn. 21 Cdo 4159/2007.
- Usnesení Nejvyššího soudu ze dne 16. července 2008, sp. zn. 21 Cdo 3772/2007.
- Usnesení Nejvyššího soudu ze dne 25. října 2010, sp. zn. 21 Cdo 3977/2010.
- Usnesení Nejvyššího soudu ze dne 13. března 2015, sp. zn. 21 Cdo 1939/2013.
- Usnesení Nejvyššího soudu ze dne 24. dubna 2015, sp. zn. 21 Cdo 2860/2013.
- Stanovisko občanskoprávního kolegia Nejvyššího soudu ČSFR ze dne 27. června 1990, sp. zn. Cpjf 90/89.
- Rozhodnutí Nejvyššího soudu Československé republiky ze dne 10. února 1925, sp. zn. R I 69/25 (Vážný 4649).
- Rozhodnutí Nejvyššího soudu Československé republiky ze dne 18. prosince 1925, sp. zn. R I 939/25 (Vážný 5569/25).
- Rozhodnutí Nejvyššího soudu Československé republiky ze dne 6. května 1919, sp. zn. Rv I 221/19 (Vážný 169).
- Nález Ústavního soudu ze dne 7. listopadu 2012, sp. zn. I. ÚS 295/10.
- Rozhodnutí Spolkového ústavního soudu ze dne 19. dubna 2005, sp. zn. 1 BvR 1644/00 a 1 BvR 188/03.
- Rozhodnutí Gl. U. 12.990.

Internetové zdroje

- KOLMASCH, Wolfgang. *Vergleichstabelle zum Erbrechts-Änderungsgesetz 2015 (ErbRÄG 2015)* [online]. Zak, 8. července 2015 [cit. 14. listopadu 2016]. Dostupné na <https://lesen.lexisnexis.at/vergleichstabelle-zum-erbrechts-aenderungsgesetz-2015-erbraeg-20/artikel/zak_digitalonly/2015/1/zak_digitalOnly_2015_11.html>.
- ETLÍKOVÁ, Markéta. *Z čeho lze vydědit?* [online]. epravo.cz, 7. dubna 2015 [cit. 15. listopadu 2016]. Dostupné na <<http://www.epravo.cz/top/clanky/z-ceho-lze-vydedit-97350.html?mail>>.

Právní předpisy

- Ústavní zákon č. 2/1993 Sb., Listina základních práv a svobod, ve znění ústavního zákona č. 162/1998 Sb.
- Zákon č. 89/2012 Sb., občanský zákoník.
- Zákon č. 99/1963 Sb., občanský soudní řád, ve znění pozdějších předpisů.
- Zákon č. 292/2013 Sb., o zvláštních řízeních soudních, ve znění pozdějších předpisů.

- Zákon č. 40/2009 Sb., trestní zákoník, ve znění pozdějších předpisů.
- Zákon č. 40/1964 Sb., občanský zákoník, ve znění zákona č. 428/2011 Sb. účinném ke dni 1. ledna 2013.
- Zákon č. 141/1950 Sb., občanský zákoník, ve znění účinném do 31. března 1964.
- Císařský patent č. 946/1811 Sb. z. s., obecný zákoník občanský, ve znění císařského nařízení č. 69/1916 Ř. z. účinném ke dni 1. ledna 1917.
- Císařské nařízení č. 276/1914 Ř. z., jímž se vydává částečná novella k obecnému zákonníku občanskému.
- Dvorský dekret č. 781/1844 Sb. z. s., o tom, že nepominutelný dědic nemá nároku na podíl na jednotlivých věcech v pozůstalosti, nýbrž jen na hodnotu svého podílu.
- Zákon č. 265/1949 Sb., o právu rodinném, ve znění zákona č. 46/1959 Sb. účinném ke dni 1. září 1959.
- Zákon č. 131/1982 Sb., kterým se mění a doplňuje občanský zákoník a upravují některé další majetkové vztahy.
- Zákon č. 509/1991 Sb., kterým se mění, doplňuje a upravuje občanský zákoník.
- Allgemeines bürgerliches Gesetzbuch (JGS Nr. 946/1811) ve znění novely Erbrechts-Änderungsgesetz 2015 (BGBl. I Nr. 87/2015).
- Grundgesetz für die Bundesrepublik Deutschland (Bundesgesetzblatt Jahrgang 1949 Nr. 1, Seite 1).

Další prameny

- Vládní návrh zákona, kterým se vydává občanský zákoník (sněmovní tisk č. 844).
- Důvodová zpráva k vládnímu návrhu zákona, kterým se vydává občanský zákoník. Praha: Národní shromáždění ČSR, 1937, s. 235 – 417. Dostupné na <
<<http://www.nrsr.sk/dl/Browser/DsDocumentVariant?documentVariantId=15703&fileName=T0844.pdf&ext=pdf>>.
- Návrh občanského zákoníku a důvodové zprávy z roku 2005. Dostupné na <
<http://obcanskyzakonik.justice.cz/images/pdf/OZ_verze_2005.pdf>.

Abstrakt

Tato práce s názvem „Vydědění a nepominutelný dědic“ se především zabývá institutem nepominutelného dědice a ochranou, která je nepominutelnému dědici zákonem poskytována. Avšak za účelem uceleného vymezení tohoto institutu se tato práce zabývá i vyděděním jakožto protipólem k ochraně nepominutelného dědice a jediným prostředkem, kterým může zůstavitel zbavit nepominutelného dědice jeho zákonné ochrany. Cílem mé práce tak je poskytnout ucelený výklad k problematice nepominutelného dědice a vydědění. Za tímto účelem je porovnávána nynější a dřívější právní úprava a jsou vyzdviženy zásadní rozdíly mezi nimi.

Diplomová práce je členěna celkem do čtyř kapitol. První kapitola se věnuje obecnému vymezení institutu nepominutelného dědice. Druhá kapitola pojednává o nepominutelném dědici podle předchozí právní úpravy a třetí kapitola pak o nepominutelném dědici podle platné právní úpravy. Obě tyto kapitoly se ve svých podkapitolách zabývají jednotlivými aspekty institutu nepominutelného dědice (např. pojetím ochrany nepominutelného dědice, výpočtem povinného dílu či zápočtem na povinný díl). Poslední kapitola se nakonec věnuje vydědění ve vztahu k nynější a dřívější právní úpravě. Tato kapitola je opět členěna do podkapitol, přičemž za nejdůležitější z nich lze považovat podkapitolu o důvodech vydědění.

Abstract

The diploma thesis with the topic “Disinheritance and forced heir” primarily deals with a forced heir and protection which is provided to a forced heir by law. However, for the purposes of comprehensive determination of the term, the diploma thesis also deals with disinheritance as opposite to protection of a forced heir and as the only means of which a testator is allowed to deprive a forced heir of their legal protection. Then, the aim of the diploma thesis is to put a comprehensive interpretation on problems of disinheritance and a forced heir. For this purpose, the previous and current legislations are compared each other and the significant differences between both the legislations are emphasized as well.

The diploma thesis is divided into four chapters. The first chapter is focused on a general definition of a forced heir. The second chapter deals with a forced heir according to the previous legislation and the third chapter then deals with a forced heir according to the current legislation. Both the chapters in their sub-chapters are concerned with particular aspects of a forced heir (e.g. with conception of protection of a forced heir, calculation and collation of forced share). Finally, the last chapter is devoted to disinheritance in relation to the previous and current legislations. The last chapter is again divided into sub-chapters of which the most important is the sub-chapter concerning reasons for disinheritance.

Klíčová slova

Nepominutelný dědic, povinný díl, vydědění, dědické právo, právo na nutnou výživu, ochrana nepominutelného dědice.

Key words

Forced heir, forced share, disinheritance, law of succession, right to essential maintenance, protection of forced heir.